

REVISTA de POESIA

SUMARI

J. M. Capdevila: *La veritat poètica*.—Anna Maria de Saavedra: *El captaire*.—J. M. López-Picó: *Un brindis entre poetes*.—Guerau de Liost: *Sàtira de mi*.—J. Bofill i Mates: *Bruixes i crítics*.—Josep Carner, trad.: *Dues faules de Trilussa*.—J. B. i F.: *Bernat de Ventadorn*.—Jaume Bofill i Ferro, trad.: *Tres cançons de Bernat de Ventadorn*.—CRÒNIQUES: J. Millàs-Raurell: *Una enquesta francesa sobre la poesia*.—Joan Gutiérrez-Gili: *Madrid-Buenos Aires*.—ELS LLIBRES: Rossend Llares: «*Cançons de totes les hores*», per J. M.ª de Sagarra.—M. Manent: «*Elegia*», per J. M. López-Picó. — Melcior Font: *Els poetes clàssics llatins: Ausoni*. (Fundació Bernat Metge).—REVISTES I DIARIS: *Cal als poetes mediocres dedicar-se a la història? Ciència i poesia*. «*El sublim*». Jules Laforgue. *El teatre poètic*. Paul Valéry traduït a l'anglès. *Amistat de poetes*. *La poesia russa*. NOTES EDITORIALS

VOL. I

GENER 1925

NÚM. 1

R: 103 808

REVISTA DE POESIA

PUBLICACIÓ BIMENSUAL

DIRECTOR: M. Manent

REDACTORS: J. Bofill i Ferro, Tomàs Garcés,
J. Gutiérrez-Gili, Rossend Llates,
J. Millàs-Raurell, Anna Maria de
Saavedra, Octavi Saltor.

SECRETARI DE REDACCIÓ: C. Fages de Climent.

DURANT L'ANY 1925, LA «REVISTA DE POESIA»
PUBLICARÀ:

POEMES de Josep Carner.

L'AVANTGUARDISME, per J. V. Foix.

POEMES de Clementina Arderiu.

CARL SPITTELER, per J. Bofill i Ferro.

ELS POETES VUITCENTISTES CATALANS,

per J. Capdevila Rovira.

ARTICLES de Carles Riba, Joan Crexells i Tomàs Garcés.

No s'admet col·laboració espontània.

SUBSCRIPCIÓ: Barcelona: 8 ptes. l'any.

Fora: 10 » »

QUOTA DE PROTECTOR: 5 ptes. mensuals, mínim.

TARIFA D'ANUNCIS PER CADA INSERCIÓ:

1 pàgina. . . . . 40 ptes.

$\frac{1}{2}$ » . . . . . 18 »

$\frac{1}{4}$ » . . . . . 8 »

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ:

LLIBRERIA ITALIANA

RAMBLA DE CATALUNYA, 125

BARCELONA

OS (46.71) Rev 80

REVISTA DE POESIA

VOL. I - NÚM. 1

GENER 1925

La veritat poètica

FINS on la poesia ha d'expressar la vida humana? I què n'hauria de representar? Seria més veritable a manera que en fos una expressió de més en més fidel? Quina relació hi hauria entre l'art i la vida, entre l'art i la història? (Aquí història i vida es confonen; la història ens representa la vida passada; i la vida d'avui, demà ens serà d'ahir). La veritat poètica, doncs, és la mateixa veritat històrica?

Segons doctrina tomista, l'intel·lecte humà està en mig de dos ordres de coses: entre aquelles que ell no ha fet, i llavors, per tenir-ne idees veres, cal que aquelles coses li mesurin i formin les idees que en tingui; i unes coses que ell es forma, i han de sotmetre's a la concepció que ell se n'ha fet. Si volem tenir idea d'una alzina, caldrà que sotmetem l'activitat intel·lectiva a la realitat d'aquella alzina; en canvi el fuster qui fa una taula li dona aquella forma que ell n'havia concebut; la mà de l'escultor, com diu Miquel Angel, ha d'obeir una idea que té l'artista:

*Non a l'ottimo artista alcun concetto,
ch'un marmo solo in se non circoscrive
col suo soverchio, e solo a quello arriva
la man che ubbidisce all'intelletto.*

Les coses naturals mesuren l'intel·lecte de l'home i ell mesura les coses d'art. Només l'intel·lecte diví ho mesura tot i cap cosa no el mesura. En l'origen de la veritat hi ha les idees. Les coses naturals són vertaderes perquè tenen similitud amb les idees d'elles mateixes qui són en la ment creadora. "Una pedra és dita vertadera perquè ha assolit la natura pròpia de la pedra

segons preconcepció de l'intel·lecte diví". En canvi, les coses d'art "són dites vertaderes per ordre a l'intel·lecte nostre. Una casa és dita vertadera quan ha assolit aquella forma que està en la ment de l'artista".

Aquesta teoria de Sant Tomàs dona la línia divisòria entre la veritat històrica i la veritat artística, entre la veritat de la vida humana i la veritat, per exemple, que ha de tenir un poema. L'historiador es troba davant de coses que externament li són donades, i ell ha de sotmetre-hi el pensament, i com més l'adapti a aquella realitat, més vertadera serà la idea que se'n formi. Però l'artista posarà més veritat a la seva obra a manera que l'obra doni millor la idea que l'artista en tenia preconcebuda. I aquesta és la veritat que cerca i vol el poeta; aquesta cal que sigui la seva sinceritat artística.

Així es comprèn que tant se'ns en doni, estèticament, la veritat històrica de la *Iliada*; no ens importa si Aquil·les existí o si és una fantasia d'Homer; la qüestió fóra històrica, no poètica. Les obres d'art duen en si mateixes llur veritat; no els l'hem de completar amb la història, amb saber si les coses foren o no com diu la poesia.

L'artista, així, podrà acollir les fantasies que vulgui, mentre les doni ben representades? Les que vulgui, no. Tot primer, cal no oblidar que si la poesia és una expressió que es comunica, la referència comunicativa no està en les paraules sinó en les coses, o millor, en les idees que tenim de les coses. El poeta em podrà aclarir idees, omplir-me-les d'harmonia, però cal que jo, poc o molt, les tingui; si em parla, per exemple, d'una alzina, i jo no tinc cap idea d'alzina, la seva poesia per mi no tindrà força comunicativa. Entre el poeta i el lector ha d'haver-hi un fons comú d'idees. Però encara hi ha més: perquè la poesia sigui verament comunicativa, ha de tenir un interès viu, i aquest interès li dona l'harmonia. Calia que l'artista representés bé la idea que tenia preconcebuda, dèiem; però s'entenia que havia de tenir aquella idea ben formada. Doncs bé: una idea ben formada ja vol dir que no sigui una fantasia errívola, un llampec momentani, una extravagància. La memòria humana, com els sentits, és amiga de l'harmonia. A l'oïda li repugna un desacord, a la memòria també. Una melodia de Mozart és fàcil de retenir; en canvi, si comenceu de polsar les

tecles d'un piano, sense cap harmonia, aquell soroll serà impossible de retenir-lo gaire fidelment. Un vers el reté la memòria tan bé perquè té ritme i melodia, com la música; per això algunes lleis antigues eren versificades. La prosa és més difícil de recordar. Però un seguit de paraules sense connexió ni cantarella, qui el recordaria?

Si la idea artística és ben preconcebuda, ja serà amarada d'harmonia. I, viscuda llarg temps a la memòria de l'artista, no es farà estranya a la memòria dels homes venidors: ja serà ben humana. "On devrait, deia Josep Joubert, ne croire ce qu'on sent qu'après un long repos de l'âme, et s'exprimer, non pas comme on sent, mais comme on se souvient". I En Maragall aconsellava un llarg silenci contemplatiu abans d'escriure; l'espontaneïtat que ell volia cal entendre-la bé: sols temia la falsedat artística.

Així, doncs, si al poeta se li ha acudit una estranyesa i dona temps a que se li reposi la fantasia, és fàcil que se li'n vagi de la memòria. Es cert que pot haver-hi un artista que cerqui originalitat i s'esforci a retenir extravagàncies. Això, de primer antuvi, ja fóra una insinceritat artística; seria com, en història, un qui s'esforcés a provar un esdeveniment incert o fals. L'art també té una sofística. Però com que la gent (fora en les modes literàries d'una temporada) no sol participar de les mateixes manies de l'artista, no veuria en aquella obra sinó una extravagància, i no l'acolliria sinó en allò que fos humana.

I no pot haver-hi engany en el poeta? No pot sofrir un enlluernament que el dugui a una obra sense gaire interès humà? Per això cal que reposi la fantasia; perquè amb el repòs i el dia clar es pugui esvanir l'engany que podien dur-li "l'espurneig de l'enginy i les fórmules arbitràries", i l'artista, com diu l'Alcover, pugui respondre al pensament frèvol que li demana eixir a la llum:

—*Fill de la nit, en l'aire*
de matinada ton encant se fon.
Si a mi mateix no m'interesses gaire,
com vols atraure el món?

També, per defugir aquell engany, gairebé sempre és útil de laborar una matèria indòcil; si pot ser marbre, que no sigui

argila; la matèria posa l'artista a prova; si la idea li era ben íntima i clara, la matèria no li serà un destorb; i si no tenia una idea ben formada, la matèria li doblarà la resistència i li serà un obstacle més poderós que no la seva simulació.

I si el mal era en la voluntat de l'artista, en l'orgull de creure's que no podia errar, que tot allò que li venia al cap era de gran valor?... No, per orgull o vanitat no s'enganyarà gaire en la seva obra; l'orgull i la vanitat, més que un engany propi són un intent de fer creure que som allò que voldríem ésser, un intent de reclamar l'honor abans del mèrit. Però la gent no pregunta a l'artista si la seva obra val o no, sinó que ho pregunta directament a l'obra, i ella no dóna més del que té: sempre diu la veritat.

JOSEP MARIA CAPDEVILA

El captaire

JA no riuré gaire, oh amor,
ja no riuré gaire.
El meu cor captaire, el meu cor
que és com un captaire,

no té rê, ni un bri, no té rê,
ni cant, ni rialla.
Què et daria, amor, què et daré
si el cor ara calla?

No tenir res més per donà
que l'ànima xica,
la mà que pidola, la mà,
i el pit que somica!

Ja no riuré gaire, tan vell
el cor, quina pena!
No li queda rosa, ni ocell,
ni estel, per ofrena.

ANNA MARIA DE SAAVEDRA

Un brindis entre poetes

L'ENQUESTA de la senyora Jacobsen a la qual els poetes catalans han estat convidats, ultra l'interès de cortesia i d'intercanvi ofereix el de l'estat de maduresa que radica en la possibilitat de resposta.

Dit d'altra manera: Interessa més el moment actual conjunt de la poesia catalana (susceptible d'un examen dels problemes de la inspiració en les seves relacions amb la suggestió de la imatge, la visió, la melodia i el ritme del vers; de les reaccions vitals de la joia i del dolor i de la sinceritat desdoblada o fosa de l'home i de l'artista), que no la curiositat de cada resposta individualitzada i més o menys enginyosa, gentil o confidencial segons l'agencament que cada poeta vulgui donar-li, convençut de la mica de ficció que cal en l'ordre personal si hom ha de respondre a determinades preguntes.

La lliçó conjunta, però, és possible deduir-la del cor mateix de les ficcions personals. Hem dit més encara: El fet mateix de la consulta dirigida als nostres poetes vol dir un estat conscient de poesia a prova de totes les trapaceries del joc de les enquestes i de l'entusiasme de les vanitats patriòtiques.

L'any 1911 la revista *Catalunya* publicà un extraordinari (núms. 170 i 171, gener i 14) dedicat a l'ideal i l'activitat de la joventut catalana en aquell moment.

Aleshores, en un comentari de poesia, s'afirmava: "El nostre ideal és la perfecció; per tal d'arribar-hi l'activitat poètica d'aquests darrers anys cerca de reprendre la tradició interrompuda, amb voluntat de sobirania ajudada per la lluita contra el malparlar i per l'esforç desamortitzador de les valors ideològiques de l'idioma i de les seves potencialitats normals. Voldríem divulgar les edicions dels llibres clàssics i establir borses especials de viatge per tota Catalunya a l'objecte que els poetes guanyessin el contacte directe amb tots els matisos de la llengua po-

pular. D'aquesta guisa actualitzaríem la venerable institució dels Jocs Florals i estimularíem la producció continuada dels escriptors catalans.

"Voldríem encara l'aportació dels elements estimulants d'altres literatures i la incorporació orgànica i definitiva de les literatures clàssiques al català; la divulgació de cursos biogràfics que ens encomanessin la sabor renaixentista de les vides fecundes dels grans homes i poblessin la nostra terra de mitologies essencials.

"Tenim ja l'idioma descongestionat d'arqueologismes pintorescos, humanitzat, a punt de dir amb doll nou tot el que deien les altres llengües mentre ell callava. El tenim, doncs, a punt de l'exercici de la professionalitat literària: sentit de responsabilitat que supera totes les bohèmies poètiques, totes les xerrameques recreatives i tot l'enginy intuïtiu dels analfabets trempats.

"Condemnem les disminucions socials que la premsa satírica imposa als poetes; condemnem també les especialitzacions massa subtilitzades, desitjosos de conversa i de tracte de gents".

Això era dit i d'aleshores ençà això ha anat convertint-se d'idealitat en quotidianitat.

El passat no és una enyorança literària, sinó una voluntat oberta a l'esdevenidor amb tot el sentit mític de la naturalesa i tot el sentit dramàtic de l'acció i tot el foc líric del retrobament espiritual i tot el seny del retrobament formal i tota la potència sintetitzadora que és la sublimació dels elements vitals incorporats al català per tres generacions successives dels poetes renaixentistes.

Tenim poesia catalana. No sols poetes aplicats a una afició mantinguda per deure patriòtic, sinó, més i millor, una realitat de poesia conscient dels seus límits, joiosa de la gratuïtat assolida i desentesa de tota finalitat utilitària que no sigui la revelació d'una ànima inèdita.

D'aquesta realitat es nodreixen els pobles grans i vivents perquè és ella que assenyala l'hora harmoniosa de desenrotllar i cultivar el geni col·lectiu en el qual les direccions especialitzades es fonen dins les categories universals.

Ara sabem que el passat és costós, ara que les nostres fersors culturals ens han ensenyat com els cal ésser rics als pobles de llargs segles de cultura, si volen aguantar-la.

Ara sabem que l'esdevenidor és una vocació nostra, ara que veiem les coses tal com és la nostra ànima.

Ara podem dir-nos sortosos perquè no som pas tan pobres que només poguéssim pensar en el present.

Aquests són els temes poètics d'un estat col·lectiu de poesia albirador a tots els qui no es limitin al redòs d'una Bellesa reglamentada i habitual ni als tancats de bella jardineria que deixen fora tot l'univers, ni a l'embriaguesa d'una música de cantarella sabuda, cant només com l'argument d'un advocat que pledeja la seva causa.

Les causes personals són respectables si voleu i fins interessants i tot.

La nostra causa, però, té estat perquè ha guanyat una categoria col·lectiva.

Tant l'ha guanyada que ja és possible l'obscuritat poètica perquè són possibles dins l'emulació de la perfecció les diferències d'un home a l'altre i calen ja associacions d'abstraccions més que simples pessigolles per establir l'acord.

I tant l'hem guanyada també que cal que ens defensem ja de l'excessiva especialització de la societat dels homes de lletres i dels públics cultes, de la recerca de la novetat, del patriotisme del paisatge i dels elements naturals sense religiositat militant, de l'apetència desordenada de comprendre-ho tot, de les esquematitzacions simples dels vocabularis tancats i de les grafies calligramàtiques que caracteritzen els alexandrinismes.

Si sabem tot això, és just que se'ns consideri capacitats per triar uns quants dels poetes que han nodrit el moment present prou forts per respondre a les preguntes d'un enquesta sobre psicologia de la poesia lírica.

No seria de més, però, que de totes aquestes coses féssim la part bona de l'oblit.

La important cosa individual i col·lectiva és el fet de la salut.

I el savi ha dit: "Quan la sang circula bé, no hi penso".

I el poeta ha dit:

A l'exemple du ciel j'ai fait beaucoup de rien.

J. M. LÓPEZ-PICÓ

Sàtira de mi

D'UN home sé — no parlaré de mi? —
pèndola fulla
que rígida s'esmica, morint del seu verí.

Si l'ànima es despulla,
m'oxidarà l'esguard
com, suc de papalló, la capillar agulla.

¿Seria lassitud de cap-al-tard,
ço que em dóna aquest punt de morbidesa,
o recaiguda a l'estament isard?

Enyorament angèlic o bestial feresa,
la meva trencadissa fortitud
és cobejança múltiple defensa.

No em preserva, Senyor, cap natural virtut,
sinó la vostra piadosa destra,
miraculós ajut.

Ella mitiga mon instint silvestre
i ordena l'esperit,
on és el ritme cèlic olímpica minestra.

No hi ha el corcó d'un mal neguit
que no em rosegui, estella d'emmetzinada llança.
Enllà de Vós, ullprèn, fantàstica, la nit.

La nit ens cau a sobre com una esgarrifança
de benestar poruc
que d'ell mateix es cansa.

La llum eterna besa el benastruc
i el penetra tot ell, infant que juga
sense adonar-se'n, com si fos ull-cluc.

Si no l'orgull, ací, la vanitat poruga
malfiada ens interna
dins una obaga closca de tortuga.

Ma bonesa tragino com una baluerna
i faig dansâ el propi gegant
i, d'amagat, la capta em jugo a la taverna.

O bé, del pap estant
d'un monstre de sortija, n'animo l'engranatge
i udolo tremolant.

Talment em migro jo per dintre un personatge
de cara als altres fet.
Sota un flingant de lògica, m'avinc a fer de patge.

El cor avui em dringa, picarol indiscret,
perquè un oncle d'Amèrica em torna.
No té muller ni fills. Diu que a la rifa ha tret.

De massa bona vida s'embotorna.
Si acluca l'ull, gemegaré de cor,
però, com una torna,

sospesaria el cabasset de l'or.
Quan la seva fortuna — que em pertoca — fos meva,
sabrè servà el decor:

li faré di un ofici, respectaré la treva
del dol i del mig dol, estulta moda,
però, més fort que jo, l'entràmena em solleva

un goig brutal que em broda,
amb deliquis de llop,
d'ungles i nirvis la trenada roda.

Si el mercader du guanys i travessa a galop,
nit fosca, el pont del diable,
encar no el topes, que et ve un glop

de fel i de saliva, abominable.
Lladre sobtadament, el teu mateix germà
estimaries, a l'estable

deixant l'euga entornar.
Quan jo ho sabria l'endemà en ser dia,
com si fos el teu crim profundament humà,

content seria
de no córrer de nit,
quan juguen a la cuit la pô i la bogeria.

Val més estar-se al llit
esperant, o muller que per dormir t'agences!
el maquillatge càustic del mosquit.

Que és neuliment, la castedat, et penses?
Com el renec, és manca de plenitud viril
el desenfrè que esventa les semences.

El meu compungiment és d'un estil
que gairebé m'espanta:
de cap donzella núbil toca un fil

car l'ombra d'un cabell planyívol m'ataranta
i per cenyir l'instint voraç
em cal pensar que és vil o santa.

Renilla tu, faune las,
que l'amor no capint, com un pobre diable,
quan la parella et trenca el pas,

fent un senyal d'estable
dus que l'amor s'ofega, si no en sofà, en el llit,
com si el llit connubi fos un jaç miserable.

L'amor és un deliqui de carn i d'esperit:
ultrapassa el teu bleix d'esquifida luxúria.
Per ço Déu santifica l'apetit

i només tu, cadell de sàdica penúria,
obscena gairebé trobes la llei
i els tràfecs casadors bescantes de la cúria.

Jo et donaria l'amor, de remei,
i d'una bessonada el patrimoni
i tretze dides seques per servei.

Però la fantasia no tens de Sant Antoni
i cap obscenitat paradoxal
podrà suggerir-te el dimoni,

ni de l'amor com cal
l'agredolç gustaries.
Tan encastat i prim és el teu mal!

Comença de fer tossa el feix dels dies
i el cor em diu que esdevindrà rebec
quan apaivagaré mes gosadies.

Alguna estona, lúcid, no em conec:
una pruija de tortura
em torna a frec a frec

d'aquelles cueltats de criatura.
Irascible i covard,
plau-me petjar l'oruga que pastura.

La meva migradesa em punxa com un card,
cilici personal que m'esgarrifa.
Pendria que em portessin en baiard

com si fos un califa
i que una esclava de perfet aplom
se'm flectés, en passar, flonja catifa.

No cal per ser califa donà el tomb.
Si no esclaus de banús i sibilles de vori,
trobariem on som

d'un ordre extern el sensual desori:
obrrers sota la fèrula d'un majordom inic,
obreres esperant, a l'escriptori,

d'un fabricant obès la riota, el pessic,
sota un retrat majestàtic encara,
alguna mecanògrafa que et posarà l'abric,

lívida talment de cara,
esbulladís el pentinat
i humits els llavis que el mutisme atzara.

I, després, un banquer de pacífic posat,
epicuri col·lega d'un canonge,
troba que el món s'és capgirat

si bé encara hi ha gent amb escrúpols de monja.
I el canonge limfàtic diu que "sí"
i es passa el mocador pels ulls com una esponja.

Ho sé, també, per mi:
no hi ha cap locutori més densament propici
per rondinar del món i el seu tragí

i per sentir-se bo fins al desfici
i per trobar que tu, primogènit, t'arruixes,
que, amb l'excusa d'un natalici,

el menjador luxós on fumeguen les cuixes
d'una oca, peça d'holandès retaule,
i el cucurell prismàtic d'un gelat de maduixes.

O placidesa del llevant de taula!
La nostra gent, que no es surt de fogó,
degusta encara més el goig de la paraula.

No pas com ella apar aquell tètric senyor
que dejuna sis dies i d'honor s'embolica
i el setè dia perd l'aturador

perquè menja una mica,
i, despectiu, fa escarafalls d'Europa
i si li diuen "serà tant?", es pica.

Pares hi ha que reiteren la sopa,
com si furtessin, al fràgil moment
que de la llossa el ràpid va-i-ve cap ull no topa

Com si el menjar no fos un entreteniment!
Només que l'home juga
a complicar la vida inútilment.

La boca és una arruga,
però també tota la pell és boca
quan sent, la carn, de vegetar, la fuga.

Si la portera menja coca
el pa de casa trobes llec.
L'enveja fins al tovalló s'ajoca.

Però si l'honorable veí fes un aixec
i li tancaven el basar que mena
— d'ara endavant esplai del muricec —,

diries que el ronsal li tires a l'esquena.
Quan s'exhibeix per una plaça,
amb gent que la consigna té d'aplaudi a balquena,

un personatge de festassa,
sembla que ens pica un escorpí;
no preguntem què passa.

Ès de vegades un menyspreu diví
ço que ens sacseja;
però també pot succeir

que el batibull que ens mareja
volguéssim per llevat del nostre forn,
car és subtil l'enveja.

Si davallàvem gentilment al born
a bornejar per una causa noble,
trobaríem entorn

si no un venal seguici, la munió d'un poble.
L'impetu, però, desem
al cor, prestatge d'un hermètic moble.

Ens plau el te, l'aixarop de poncem
o el vermut i manta oliveta,
també la pilota, el rem

o la motocicleta;
però trobem que és impur
l'ofici de polític. Quin té la roba neta?

Encalitgen l'atzur
calefactant — oh gosadia! —
la botigueta llur.

Ni els sé perdonar si un dia
aidaren a col·locar
l'espòs inútil d'una meva tia.

Millor s'està
fent de propietari
purità.

No cal pensar-hi:
el sufragi et repugna com un truc
gregari.

Val més que et facin Duc
de la Protesta
i que diguis: "No puc

pendre part a la festa
fins que tothom llauri dret
i no m'esquitxin la vesta."

No t'escomet
a la vora del foc un sentit d'aventura?
De converti, a l'engròs, els fills de Mafumet?

De simulâ oradura
per esbroncâ el poderejant?
El pot de la confitura

és somniar que et tornes penitent o bergant,
ben arraulit a casa,
traient-te el guant

per revifar la brasa.
De vegades la testa — no só calb —
voldria portar rasa.

Com si una cresta fos del Montseny o de l'Alp,
una floresta hi creix de trenes de Medusa.
Si els mals intents no em deixen balb,

el front em picaré com una enclusa.
Cada cabell té un rei al cos
i senyalant-me, doblegat, m'acusa.

Només que tingui just la pell i l'os,
i la meva despulla, encar rebeca,
de la veïna sotjaria el clos,

ensumarà, passant, la taverna i la fleca
i, mirant-se al mirall,
no es trobarà, Senyor, tan i tan seca.

Jo sóc un encenall
que el bufarut s'emporta
rost avall.

Si Vós no l'aturéssiu, potser ja fóra morta
l'animeta que duc
i d'En Banyeta femaria l'horta.

Vostre camí d'oliveres i bruc
sembla el camí de casa
on regalima el buc

i s'endormisca l'ase
i al cap d'avall es veu la mar
com una brasa.

Si ma volença no us confessa encar
per manca de paraules belles,
l'ombra que faig a terra, per atzar,

com una oració de mes clivelles,
parla, Senyor, per mi
i proclama les vostres meravelles.

I quan ni l'ombra meva serà ací
i només sigui un torterol de cendra,
em posaré al vostre camí
vellutant les vorades d'herba tendra.

GUERAU DE LIOST

Bruixes i crítics

NEGAT jo — em mancaria competència — per a la tasca dels crítics, elegant i abusiva manera, sovint, de divulgar els nostres gustos personals, no em sé estar de valer-me d'aquesta avinentesa, una mica solemne, per a dir-vos — esplai entre Amics de la Poesia (*) — com i com em plagué aquell espars llegendari, suara publicat, *Les Bruixes de Llers*.

Quin bell perfum de terra! L'autor joveníssim se'm presentà a l'esperit com un fadrí d'ofici gairebé manual. La seva manufactura, ingènua i treballada alhora, semblava pura terrixa de l'Empordà. Asimètrica de l'obstinat esforç, era plena de misterioses ressonances.

No crec que pugui sentir ni cantar bé una terra cap geni balder. Les lletres catalanes, víctimes adés i ara de febleses ruralistes o descriptives, patiren del passatge, altrament gloriós, de poetes que interpretaven un seguit de terres, projectant-s'hi, o en cantaven una d'abstracta.

Per tal com Poesia és gaia ciència de coses concretes — és a dir de coses transcendents — he de confessar que considero do primordial del poeta, diguem-ne "paisatgista", l'empremta local. D'ací ve l'humaníssima simpatia que irradien, àdhuc descurant la lira, aquells poetes que, en parlar d'un tal ocell o d'una tal herba o d'una tal muntanya, hom veu clarament que en parlen com de companyies de tota la vida. No tots els poetes que parlen de la mar l'han viscuda, ni tots els que parlen de la plana han passat de la plaça de Catalunya, ni tots els que parlen de la muntanya l'han coneguda d'altra faisó que visitant-la com a excursionistes. Ni tan solament els poetes aptes per cantar la natura en una d'aquelles manifestacions són aptes per cantar-la en d'altres, baldament gosin fer-ho, per bé que l'afinament de sensibilitat que dóna l'aprenentatge, diguem-ne

(*) Aquests comentaris foren llegits a la segona sessió celebrada durant el present curs pels Amics de la Poesia, abans de la lectura del llibre *Tamarius i Roses*, de C. Fages de Climent.

"monogràfic", de la natura, ens farà homes d'ullada intelligent i desperta sota tots els cels. Començo de sospitar que l'alta exemplaritat d'un nostre poeta absent, no li pervé d'aquella intuïció que el fa passavolant captador de totes les essències, sinó del seu pregon, del seu humil barcelonisme, abans ni després d'ell, potser, no tan intensament sentit de ningú més fora del mestre Emili Vilanova.

Nosaltres, que tenim la gràcia de ser nats d'una terra delimitada, cal que sapiguem extreure'n totes les virtuts. En la nostra petita Catalunya cada dia es desclou l'albada enllà de la mar, cada dia es pon el sol, piament, enllà de les muntanyes, paravent cromàtic. Tampoc no arriben a plenitud civil els pobles i els polítics que no tenen el sentit geogràfic, més encara, la sensació, la sensualitat geogràfica, de llur pàtria.

No estaria bé que ens dolguéssim de l'aspecte minuciós, gairebé medieval, del susdit llegendari empordanès. La minuciositat, quan és vivent, pot refractar la llum de l'esperit, però no l'apaga. Poques ciències han esdevingut més decoratives que la Sagrada Teologia, ciència de la Suprema Unitat. Parem, encara, esment que la terrissa inicial d'aquell llegendari és feta i pastada, ben segur, amb polsina de ceràmica grega, llevat de classicisme. Sapiguem esperar.

Sapiguem esperar d'un jove poeta que trobà aquell epíleg tetrasil·làbic

lluna i fajol,

meravellosament suggestiu. Camí de cantar, amb clàssica sobrietat, el forment i la llum diurna, és aquesta evocació dual d'un clar de lluna que gairebé es degusta i d'aquell fajol comestible transfigurat en frisança mítica.

Publicar un llibre de versos és delimitar un ideari. Després de cada veritable creació, cal que el Poeta mudi, més que la cabellera que les maternitats devasten, tota la pell colrada de la participació de la divina paternitat. En Fages de Climent, per començar, enterrà ardidament les bruixes incoercibles de Llers, veïnatge divertit i pertorbador. Cal esperar gestes noves d'un poeta que, com ara veureu, està fent èglogues com la titulada *Griselda i Mireia* i evocacions com la de *Les Voltes* de Girona.

J. BOFILL I MATES

Dues faules de Trilussa

LA FAMA

UN Centcames va di:
—Avui, comptant-me els peus aquest matí,
he vist que en tinc només una trentena.
No puc entendre com
m'he fet aquest renom
que el compte de les cames ara esmena.
—Calla, ximple acabat,—amb veu baixeta
un Milpeus murmurà, tot intranquil.—
També só conegut: però és que et penses
que de peus, justament, en tindré mil?
—Ca! Centvuitanta, pel cap alt encara.
Jo ni paraula en dic: ningú ho repara.
Deixem-ho estar. Hi ha un davassall de gent
famosa per aquest procediment.

LORETO

ÉS un vell Papagall. En una pota
té un cercle on és escrit:—Milvuitcents tres.
Doncs, com qui no diu res,
més de cent anys que campa!
Mai, tanmateix, no s'esdevé que diga
una paraula, un nom
que me'l reveli, o em mostri com
li havia anat amb la nissaga antiga.
Té només l'habitud
que si un bescuit li dono qualche dia
em diu—Gràcies—i em fa una cortesia
com en palesament de gratitud.
I amb això basta per capir que és nat
en el segle passat.

JOSEP CARNER, trad.

Bernat de Ventadorn

Un nom auri, evocació d'una manera poètica en el seu instant de major equilibri i perfecció. Al bell mig d'una època, per això n'és la veu més pura i arquetípica. Com Virgili, com Petrarca, com Gæthe, si haguessin desaparegut tots els poetes del temps respectius, però ells ens restessin, coneixeríem allò essencial, podríem tenir encara una visió claríssima de la poesia d'aquell moment històric.

Quin interès tan viu haurien de tenir per a nosaltres, catalans, aquests noms il·lustres de la poesia trobadoresca! Potser seria cosa no del tot arbitrària que els consideréssim com els nostres veritables clàssics, reconeixent-nos com un sector d'aquell nobilíssim país provençal, que no ha volgut cap més altra glòria al món que la d'haver engendrat la poesia europea moderna. (Diu l'historiador francès Anglade en la seva obra *Les Troubadours*, París, 1908: "*Au sudouest, le limite lingüistique de la langue d'oc dépassait de beaucoup les limites de la France actuelle; car le catalan avec Barcelone, Valence, et les îles Baléares est du domaine de la langue provençale*"). El fet que en el renaixement català hagi estat la poesia la valor cultural predominant, i gairebé única, fins podria fer creure que aquest renaixement fos el rebrotar de qualche tany provençal soterrat, florint ara de nou amb les mateixes característiques ancestrals.

Vet aquí algunes notes biogràfiques de Bernat de Ventadorn (segle XIII), en les quals, sens dubte, hi ha la seva mica de llegenda: Sembla que nasqué d'estament humil; diuen si era fill d'un forner del palau de Ventadorn. El senyor d'aquest casal, el vescomte Ebles de Ventadorn, com molts nobles cavallers d'aquells temps, fou gran amic de trobadors i ministrils. S'adonà de l'enginy del noi, i com a poeta que era ell mateix, l'ensinistrà tan bé com pogué en l'art de les trobes. I Bernat fou el poeta àulic de la petita cort provençal. Més tard, però, la gelosia descompartí el senyor del seu poeta. Ebles s'emmul·lerà amb una de les dones

més gentils i cobejades de l'rovença: Agnès de Montluçó. El poeta, posat al servei de la dama pel propi Ebles, estimà a la bella, de qui digué que era "més delicada que no una poncella de rosa, i més blanca que la neu de la nit de Nadal". Ebles en la seva gelosia baní el poeta, i tancà la dolcíssima Agnès en una inhospitalària torratxa del castell, on morí al cap de poc temps. Pelegrinà Bernat molts d'anys per França i Anglaterra, fins que al capdavant s'establí prop del comte Ramon V de Tolosa. Visqué el poeta, llavors, una vida d'elegàncies i cortisanies en la dolçor del país tolosenc, fins que, a la mort del seu magnànim protector, entrà com a monjo en l'abadia de Dalon.

Les traduccions que segueixen no tenen la pretensió d'ésser fidels, ni molt menys aciençades i erudites. Són simples interpretacions en les quals s'ha tingut més cura de la semblança del to i de l'efecte del conjunt, que de l'exacta equivalència dels conceptes i paraules.

J. B. F.

TRES CANÇONS DE BERNAT DE VENTADORN

I

A l'abril, quan veig verdejar
el pradell i els vergers florir
i veig les aigües resplendir
i sento els ocells alegrar,
l'odor de l'herba florida
i el dolç cant que l'ocell refila,
ma joia fan renovellar.

En aquest temps, me plau pensar
com de l'amor pogués gustar
amb cavalcar i amb bell guarnir
i amb el servir i amb el donar;
creient qui tals deports hauria
o d'amor tindria alegria,
o la podria conquerir.

I ara jo canto, i me caldria
 d'ira i d'amor sols el plorar,
 per si cantant s'esvaïria
 la greu tristesa que en mi hi ha.
 Mai no he sentit dir ni parlar
 que es digués cant quan el plorâ escauria:
 vagi el meu cant marrit entre la gent
 que és el meu dir plorós com un lament.

Vés-te'n cançó, travessa el mar,
 vés, gentil, a Madona dir
 que no tinc jorn sense sofrir
 pel record del seu dolç mirar
 quan me digué: "On 'neu senyor?
 Doncs, que farà la vostra amor?
 Com la gosau abandonar?"

A N'En Guillem de l'Espià
 cançó vés, que et canti i et diga
 per ma senyora aconhortar.

II

PEL dolç cant que el rossinyol fa
 quan estic dormit en la nit,
 me deixondeixo esbalaït
 de goig d'amor, i sospirant;
 que és això mon millor deport,
 car goig estimo de tot cor,
 i amb el goig comença el meu cant.

Dona, vostre hom sempre seré,
 vostre, jurat i guardonat,
 a vos servi tostemps armat,
 i a vostra honor batallaré.
 Dels meus sentits joia primera
 ne sereu la joia darrera:
 tot el meu viure vos ofrenaré.

Oh Déu, no vos veuré jamai
car me'n vaig irat i marrit;
per vós me sóc del rei partit,
almenys no fos a vostre dany;
mai més seré foll ni orgullós,
si romanc en castell o en corts,
entre les dones i els galants,
seré modest i sense afanys.

Ugonet, cortès missatger,
digues aquest cantar darrer
a la regina dels normands.

III

QUAN l'herba és verda i el fullatge apar,
i en el verger brotona tota flor,
i els rossinyols altet i clar
alcen la veu i diuen llur cançó,
joia tinc d'ells i joia del bell temps,
de mi tinc joia i de Madona ensems;
per tot arreu só de joia envoltat
mes ella és joia que tota altra abat.

Jo em meravell com pot durar
que no em traeixi el meu visatge;
quan de Madona veig el dolç mirar
vola el desig a la gentil imatge;
jo hi aniria però sóc tement:
que un esguardar mai fou més atraient,
que un cos millor bastit i colorat
no fou jamai; però, en amor glaçat.

Ai las! só mort de tant pensar:
sovint en ella penso tant!
Bandits me podrien robar
sens que jo m'adonés què fan.

Per Déu, Amor, bé et sento vencedor,
amb pocs amics i sense altre senyor!
Madona un jorn s'apiadarà de mi,
abans que em faci el meu desig morir?

Si la pogués sola trobar
que dormís o que en fes semblant,
li donaria un dolç besar,
car sóc covard al seu davant.
Oh Déu! és poc el nostre goig d'amor:
s'envola el temps i en perdem el millor.
Mentres parlem amb molta subtileza,
s'atansa el jorn que no ens valdrà ardidesa.

Missatger: vés i no em menyspreïs pas
si al davant d'ella só poruc i las.

J. BOFILL I FERRO, trad.

C R Ò N I Q U E S

Una enquesta francesa sobre la poesia

FA cosa d'un any que una revista especialitzada en poesia que surt a París va obrir una enquesta a la qual varen respondre moltes altes signatures franceses que donaren una gran importància al concurs. Léon Treich, en el seu divertit *Almanach*, recull algunes de les respostes que volem oferir també als nostres lectors.

Respon Fernand Divoire en so de protesta: "No vull pas assajar de definir la poesia. Definiré ben bé la paleontologia, l'entomologia, etc. Fixar la poesia francesa en una forma i un quadre donats és condemnar-la a morir. No diguéssiu que sóc partidari de l'anarquia. Al contrari. Però cada edat té la seva *archie* que cal cercar-li en l'angoixa".

Respon M. Fagus: "La poesia és l'art i la ciència d'expressar les relacions de les coses, mentre que els altres divertiments dels homes no expressen sinó les coses soles. És això que la posa per damunt de tot al costat de les matemàtiques".

Respon Fernand Fleuret: "La poesia no es defineix: se'n ressent".

Respon Georges Lecomte: "Qüestió insoluble".

I Henri Pourrat: "No se sap per atzar que, des de Malherbe, la poesia és un joc com un joc de boles? De tant en tant, per a reprendre gust, hom canvia un xic les regles. Però el punt és llançar la bola de manera que en l'aire agafi una mica de sol".

La resposta de Tristan Derême és: "Ah! Què és la poesia? La cerquem i la cerquem. És com aqueixa ventada de la qual parla Lucreci. Alça els nostres vestits; assota la nostra cara; alleuja el nostre cos, i ni tan sols el veiem. Qui ens dirà què és en ella mateixa el buf de Virgili i el buf de Baudelaire?"

"La poesia és una expansió ordenada. És el que nosaltres

valem projectat segons lleis intransigibles damunt de les multituds o, més modestament, damunt d'alguns altres, amics o parents" — diu *Charles Derennes*.

M. A. Thérive diu: "Hom no diu en vers allò que pot dir-se en prosa, ni allò que pot comprendre qualsevol".

M. Gonzague Truc: "La poesia és el ritme de l'emoció".

M. Léon Vêrane: "La poesia? Un estat d'eufòria que alguns homes tenen el do d'expressar amb l'ajut d'una sàvia combinació de sentits i de colors".

M. F. Baldensperger: "La poesia és la varietat d'excepció els mitjans de la qual són el ritme i l'analogia".

M. Blaise Cendrars: "Es un deure d'intoxicació".

M. Henri Clouard: "Es l'impuls més intens de l'aspiració a la felicitat".

M. Gustave Cohen: "L'art d'universalitzar i d'eternitzar la sensació o els sentiments individuals per l'acció del ritme verbal associat sovint a la de la imatge o del símbol".

M. Auguste Dupouy: "La poesia? Tot el que és voluptat en l'ordre de les coses espirituals".

M. Edmond Estève: "La poesia és indefinible, com la bellesa, com la vida".

M. René Fernandat: "Es un fluid".

M. Ch.-T. Féret: "Es l'essència de cadascú".

M. André Gide: "Creieu que una definició de la poesia no farà que certs lectors prenguin gat per llebre? Els poetes més dolents no han estat precisament aquells els versos dels quals responien millor a la definició que es feia de la poesia de llur temps?"

"Un poema és un moviment musical de l'ànima" — respon el senyor *Maurice Brillant*.

M. Fernand Gregh: "La poesia és una música que pensa".

M. René Groos: "No hi ha de la poesia cap definició que valgui; poesia és l'art de fer versos. El vers és una harmonia més intensa i més vivament sentida dels sons articulats entre ells i dels sentiments, idees, quadres amb els sons mateixos".

M. Han Ryner: "Definir la poesia em sembla una acció dolenta. Es excusable en aquells que no sospiten la seva gravetat. Ningú no ha definit la poesia sense estrènyer-la i sense exiliar fora dels seus límits un gran nombre de poetes. Els de-

finidors, fa un segle, condemnaven, els uns Shakespeare, els altres Racine”.

M. Paul Harel: “Un harmoniós acord entre el sentiment, l'emoció, les imatges i les paraules”.

M. René Lalou: “Tota definició perilla d'ésser una enganyifa. Es pot definir Napoleó perquè és mort. Però no la poesia que demà ens revelarà uns “caràcters propis” dels quals avui no tenim idea”.

M. Louis Lefèvre: “La poesia és l'expressió d'una ànima per l'harmonia del verb”.

M. Joseph Melon: “La poesia és l'expressió lírica del pensament, és a dir de les reaccions sensorials o intel·lectuals que la natura provoca sobre la nostra sensibilitat”.

M. Louis Mercier: “La poesia és l'art d'expressar la bellesa pels mots, segons la prosòdia particular de cada llengua”.

M. Noël Ruet: “La poesia és a l'expressió del pensament el que el cant és a la paraula”.

M. Marcel Ormoy: “La poesia és l'expressió més intel·lectual possible de la sensibilitat més pura possible”.

M. Louis Payen: “La poesia és el que toca l'esperit i el cor gràcies a una transposició natural de la realitat sobre un pla superior”.

M. Jean Psichari: “La poesia és l'elevació de l'individu per damunt d'ell mateix”.

Mme. Aurel: “El poema perfecte és la vida reformada pel bes de l'esperit”.

M. Louis Pize diu com Ronsard: “Una cançó qui recrea, ensems, els homes i els déus”.

M. Jean Cocteau: “Un veritable poeta es preocupa poc de poesia. Igual que l'horticultor que no perfuma pas les seves roses. Les fa seguir un règim que dóna a llurs galtes i a llur alè el màxim de color i de perfum. Paul Valéry, un noble poeta, es vanta de ser un versificador, de lliurar-se a exercicis. Millor per nosaltres, si és un poeta. Però aquest misteri no l'importa”.

M. Henri Barbusse no defineix, però diu que els poetes siguin en matèria moral i social menys orgullosos que molts de llurs avis de llur ignorància i coneguin amb alguna exactitud els elements sobre els quals llur imaginació crea bel·leses ofuscadores i afollidores. “Perquè — diu — sens dubte l'erudició mal-

mena i ofega la poesia, però tanmateix la ignorància l'enverina".

M. François-Paul Alibert: "Es un ritme que no té res de comú amb el de la música, que ha d'ésser fins i tot el contrari d'aquell".

M. Henri Ghéon: "Una certa qualitat sensible que neix d'un acord secret entre el pes, el color i el so de les paraules per a introduir-nos en el misteri".

M. André Lebey: "L'última llibertat veritable del sentiment creador en un món cada dia més artificial, que ho ha corromput tot i tot ho ha falsejat; l'última sinceritat".

M. Maurice Levaillant: "Un assaig per a trobar Déu en l'home".

M. Paul Laumonier: "L'expressió de la realitat idealitzada o senzillament modificada per la imaginació".

M. Roger Frênc: "El timbre d'una ànima a la qual emociona l'espectacle del món, l'expressió de la sorpresa de viure i d'assistir al perpetu conflicte de les forces naturals".

M. Francis Eon: "Una emoció regulada, conduïda, disciplinada".

M. Pierre d'Hugues: "Una revelació harmoniosa".

M. Jean Lebrau: "La realitat en la visió".

M. Robert de Souza: "Una exaltació de tot l'ésser".

Renée Duncan: "Una sistematització musical del llenguatge articulat".

M. C. de Barneville: "L'expressió literària de l'ideal".

M. Auguste Dorchain: "L'art de suscitar la més gran suma d'emocions que pugui sentir ensems sobre una qüestió concreta, una ànima humana".

M. André Romane: "El que fa nivellar sota els mots l'ànima dels sers i de les coses".

M. Maurice Olivier: "Es emoció ritmada i ordenada segons lleis immutables".

M. Jacques Reynaud: "L'expressió de la qualitat pura".

Heus aquí una pila de definicions interessants cadascuna pel seu costat. Tant les que són curtes com targetes de visita i incisives com agulles, com les que són matusseres i pedants, totes tenen alguna cosa que ens faria reflexionar llarga estona. I no precisament per fer-ne una tria o per construir una defi-

nició eclèctica. Ens farien pensar perquè totes aquestes definicions ens evoquen problemes que ens hem plantejat moltes vegades. I són: quin concepte deuen tenir els poetes catalans de la poesia en general, de la poesia catalana, i, finalment, de la seva personal aportació? Quina cosa es proposen? Quina definició per inconcreta, per vaga, per tènue que sigui, tracten de justificar els nostres estimadíssims companys amb llur obra? La majoria dels nostres dilectíssims cantaires canten com els ocells i confonen el cant amb la xerradissa i el refilar inútil. La majoria davant de la resposta de Fagus, per exemple, somriuri en veure com hi ha gents ingènues que es prenen tan seriósament un joc que a ells els diverteix tant.

Si féssim una enquesta seriosa entre els nostres poetes veuríem com les definicions que ens donen són toes de flabiol: ens oferirien unes paraules més o menys enginyoses — si fa o no fa com les dels poetes francesos que hem tingut la paciència de traduir — que disfressarien perfectament el significat *veritable* de llur poesia. Una cosa fóra la teoria i una altra el resultat.

Els francesos — no conec tots els poetes les respostes dels quals he traduït — han fet una obra conseqüent amb la seva resposta. En nosaltres es veuria una intensa diferència, més evidenciada pel fet que (alguna vegada m'entretindré a demostrar-ho) el cas de l'abundor excessiva de poetes a casa nostra és un senyal de la impotència professional dels nostres escriptors que només es produeixen en una sola activitat, sobretot quan la literatura catalana està mancada de prosistes, de dramaturgs, de crítics, d'investigadors, i està sobrada de poetes menors.

La creació d'una revista com la nostra és la concreció d'un ambient saturat d'obres poètiques, però de quantitat més que de qualitat. Crec que l'aparició de la REVISTA DE POESIA pot servir per crear entre nosaltres un més alt respecte per la poesia i perquè les innumerables veus de flautí i de saxofon s'apaguin un xic i ens deixin oir els nobles acords del violoncel.

J. MILLÀS-RAURELL

Madrid - Buenos Aires

Dins el zoòtrop líric de la post-guerra

L'ADAGI VERITABLE

MÉS dolorosa que els infantaments, per raó de la seva tristesa, és la sensació falsa d'un infantament que no arriba a ésser-ho. Aquesta mena de dolor, provinent de la negativa tragèdia *dadaïsta*, — tan infiltrada en tots els *ismes* de moda — eco, dins l'estètica, del total fracàs europeu, ve a dificultar l'empresa de retallar amb silueta precisa el moment literari de la post-guerra, empresa ja de si molt erigada d'espinas i flagellada d'un vent que embulla i enterboleix el judici davant el futur que avança — és a dir, que se'n va! — dins l'entranya més recòndita del corrent vital.

Per on s'esquinçarà l'acostumada visió dins la qual navegaven, al llarg dels segles d'ahir, els esguards enlluernats de les darreres generacions?

La bandera que Huidobro portà de París, arrabassada a les mans convulses d'Apollinaire, tremia amb el pànic d'aquesta incertitud: *ULTRA* fou el prudent sinònim de pànic que en la famosa vetllada de Parisiana (de la qual eixiren les orenetes heràldiques del manifest iconoclasta) trobaren els fills del desconcert, atuïts i sorruts, com uns deixebles escolàstics, davant les efígies parnassianes, restaurades i vernissades per Rubén Darío. El reflex hellènic era bullent de protestes, i les nàiades romàntiques, ferides d'oblit i avergonyides de llur arrugada nuesa, s'eixugaven els ulls donzellívols i cremats amb llurs cabelleres de saule.

Les orenetes folles van saltar com les sagetes de Hastings, i, volant, volant, es posaren damunt els brancs de les flores americanes; i, mentrestant, aquell nucli de poetes peninsulars eixí de la sessió sota una pluja de mofes, confosos, a l'ombra de la mateixa senyera, amb un sens nombre d'espontanis, els quals, portant a l'espatlla llurs canyes de pescar — i no llur estil

propí — s'adreçaren confusament a les ribes del riu perenne, disposats a demostrar la repetida veritat de l'adagi que tothom coneix.

EL NOU PAISATGE

Dins el panorama que s'obria als ulls de l'escriptor modern, el fanal de gas havia perdut la seva egrègia importància d'obelisc de la bohèmia. La bohèmia havia rebut el cop de gràcia, car, filla bastarda del romanticisme, moria amb el seu pare natural, ferit per un dislocat humorisme que menyspreava el tipus de poeta de guardarrobia, vivent, encara dins l'esparracat estol que, al carrer Ample de Sant Bernat, tenia per patriarca a Emilio Carrère. Aquella faràndula bohèmia era com el darrer estornut de Baudelaire, amb esquitxos de Buscarini. Serà una excessiva honor, aquesta cita? Només la justifico com a fons obscur damunt el qual es veuran millor les colors clares d'aquest aiguafort panoràmic. Però, tret d'aquell clan, el nerviosisme d'aleshores era mancat d'aquestes neurones fixes que són les *penyes* o concilis de poetes. Cadascú tenia el seu *club* dins el cor, i hi encabia la diversa varietat de les coses del món, que hi entraven com volien, sense ordre ni concert, mentre, armades amb potents imatges lluminoses, allunyessin els vells costums nascuts de l'insignificància i la misèria.

En aquestes circumstàncies, el que arribava amb un bagatge passat de moda, no tenia més remei que llençar tota la impedimenta a les flames purificadores que havien tornat la riba nocturna en selva matinal, trastornada i enfollida amb el batibull tumultuós de totes les cançons barbotejants. I van aparèixer les revistes *ultraïques*, llacs artificials on queien tots els hams, cercant-hi peixos de colors.

GRECIA - VLTRA - REFLECTOR - TABLEROS - HORIZONTE - ALFAR

Heus ací els títols que ara recordem de les publicacions poètiques aparegudes fins ara, la quarta de les quals fou continuació de la primera, que havia començat a sortir a Sevilla per obra i gràcia d'Isaac del Vando Villar. De *Reflector* només

se'n publicà un número. La dirigia el malaguanyat poeta muntanyenc José de Ciria y Escalante, qui tenia per secretari a Guillermo de Torre. En aquesta publicació van aparèixer uns poemes de Juan Ramón Jiménez, prova eloqüent del respecte que els destructors mostraven sempre envers les valors que no s'eren petrificades. És molt significativa la lletra que adreçà aquest poeta personalíssim, veritable precursor de la lírica moderna a Espanya, al poeta Ciria, aleshores encara gairebé adolescent: "Amic meu: Gràcies pel seu amable convit. Li trameto per a aquest primer número de *Reflector*, tres poesies inèdites; i ho faig amb veritable gust.—Entre joves com vostès, plens d'entusiasme per una direcció estètica pura — sigui quina sigui — em trobo molt millor que no entre companys de generació secs, feixucs, tèrbols i alacaiguts.—Qualitat artística, glòria interior, fe en el present i en el futur: les "dues úniques" cames de l'aurora!"

Ja fa cinc anys que fou escrita aquesta lletra, i avui dia, quan, de lluny estant, encara hi ha qui tergiversa la interpretació del gest anomenat *ultraista* d'aquella generació — que és la present — trobo que aquesta lletra té una eloqüència que excusa de tota altra glossa o comentari. Per tal de fer honor a la posició adoptada per Juan Ramón Jiménez, i per tal d'evidenciar que ell no era pas un estrany en absolut dins la modalitat freturada pels més joves, heus ací el més breu dels seus tres poemes apareguts a *Reflector*:

*Cada hora mía me parece
el agujero que una estrella
atraída a mi nada, con mi afán,
quema en mi alma.*

*¡Y, ay, cendal de mi vida,
agujereado como un paño pobre,
con una estrella viva viéndose
por cada trájico agujero oscuro!*

Picasso, Leipchitz, Barradas i Norah Borges subministren el motiu gràfic d'aquella selecta revista que, com el seu director, morí prematurament. Que aquests mots siguin un llor damunt el seu record noble i sensible.

Em cal dir alguna cosa sobre la revista *Vltra*; però, qui no la coneix? Qui no es recorda d'haver tingut a la mà alguna d'aquelles amples fulles plegades en tríptic, com certes invitacions, participacions i menús? *Vltra* era el producte més popular de l'élite incipient: dins aquell intencionat batibull tipogràfic es complicaven les canyes velles de pescaires intrusos amb una veritable orgia de brancatges legítims, arbitràriament florits. *Vltra* fou, tal vegada, la cosa més típica, puix que era també la més tèrbola i agitada.

Però els poetes joves no anaven pas sols; en aquelles revistes alternaven amb ells l'autor d'*El candelabro de los siete brazos* (llibre suggeridor, aparegut, coincidencialment, aleshores que Huidobro revelava les seves pagodes ocultes), Ramón Gómez de la Serna, Lasso de la Vega — el fumador de les pipes pulcres—. El mateix Ortega y Gasset donà a *Vltra* les quartelles de la seva oració pronunciada en el banquet que li oferí la "Sagrada Cripta de Pombo".

El mes d'octubre de 1922 aparegué el primer número d'*Horizonte*, dirigit per Pedro Garfias, Rivas Panedas i Wladislaw Jahl. Aquesta publicació marca un moment de sedimentació en la consciència dels joves. Dins l'amplitud d'aquest horitzó entraven, tal en una abraçada de pau, noms com Eugenio d'Ors, Antonio Machado, Juan Ramón Jiménez, José Bergamín, Antonio Espina, Manuel Abril, Bacarisse, el ja consagrat Federico García Lorca, Gómez de la Serna, Paskievicz, Marjan i, els revelats més recentment, com Rafael Alberti i Luis Buñuel. Barradas, Urcelay, Borges, Bores i Jahl illustraren amb plogmes i boixos les pàgines d'aquesta revista, la darrera que publicaren els poetes joves a Madrid.

Actualment podem veure les manifestacions literàries del moment en la revista — un xic indefinida, per la seva mateixa amplitud — que publica l'uruguai Casal, a La Corunya, sota el títol d'*Alfar*, títol que ha vingut a substituir el de *Revista Casa América - Galicia*. En les seves pàgines col·laboren nombre d'excel·lents poetes, entre els quals abunden els americans. No cal parlar-ne, car és a l'abast de tothom. Advertim, però, que en l'evolució del seu aspecte formal i ornamental s'endevina la mà de Rafael Barradas, originari també de la pàtria d'Enrique Rodó i d'Herrera Reissig.

A Amèrica han aparegut, aiximateix, algunes publicacions d'art nou. Recordem a l'atzar *Irradiador*, de Mèxic, i la *Revista Mural*, senyera que Borges hissà per totes les cantonades del seu fervorós Buenos Aires.

ÍNDICE

I, ultra aquelles publicacions, aparegué una revista que mereixia d'haver assolit una més llarga existència, car amb ella Juan Ramón Jiménez féu una ostentació de suma qualitat i solitària harmonia. No és aventurat d'afirmar que *Índice* ha estat la millor, gairebé l'única veritable revista de poesia i literatura selecta que hagi aparegut en llengua castellana. Esmentaré unes paraules amb què s'hi referia el culte i ben orientat crític Melchor Fernández Almagro: "Guanyat per una fe pregonia, vaig entrar a l'Abadia d'*Índice*: altívola tremolor d'arquitectura ingràvida que crea un vent puríssim: tan pur, com sotmès de bon grat al ritme i a la mesura... Tot hi és en representació lírica i voluntat de creació. Els cants dels poetes enclaustrats s'enlairen cap a l'infinit, en un vol de sàvia i ingènua disciplina. No fendeixen l'aire: l'amaren de llur pròpia melodia, i ascendeixen en inefable penetració. (Jaculatòria de l'Abat Juan Ramón: "Jo ja he guanyat el món — el meu món. La immensitat aliena d'abans és avui — la meua immensitat.")"

I, com a complement per a evocar el criteri imperant en aquella veritable institució de "la immensa minoria", recordem una distinció subtil — pedra de toc de l'art nou — que fa l'autor de *Platero y yo* en els comentaris de la seva segona antologia poètica: "Senzill és allò que hom assoleix amb més pocs elements; espontani, allò creat sense *esforç*. Dit d'una altra manera, capgirant la idea: la perfecció, en art, és l'espontaneïtat, la senzillesa de l'esperit cultivat".

La senzillesa no és, doncs, una mateixa cosa per a tots els esperits; però això ens decantaria a fer una digressió.

ELS PATRIARQUES DEL CLAN

A la *Biblioteca Índice*, que ha vingut a substituir o a succeir la revista del mateix nom, brillen *El cohete y la estrella*

de l'enginy àtic i bellugadís de José Bergamín, i en aquest llibre — amic trapacer — trobem algunes guspires que són com sagetes clavades al triangle sagrat, vers el qual perfilaven llurs voluntats els esperits irreductibles al pacte de transigència amb els postrubenians:

“Encara que no vagis enlloc, no t'aturis pel camí”.

“La intelligència és una projecció de llum damunt realitats invisibles”.

“Per què et cal saber a quina carta et quedes, si, de totes maneres, no t'hi quedaràs?”

Amb la qual cosa hom comprendrà que hi havia més de tragèdia que de pirueta teatral en la convulsió dels joves aspirants a una intel·lectualitat redemptora. Aquest dolor tots sabem de quina guisa entranyable l'havien sentit Apollinaire, a França, i Marinetti, a Itàlia; i quan ja es trobava en germen dins l'obra de Juan Ramón, i dins l'ambient per raó de l'obra d'Herrera Reissig, el va portar a Madrid la gallardia del diplomàtic — doblement diplomàtic — xilè Huidobro, resident a París. Però la família *ultraista* espanyola no sabia a qui fer acatament, — ni ho desitjava, ja que la rebel·lió era la seva divisa — car eren massa els paladins que li allargaven una mà patriarcal: Cansinos Assens, que collaborà amb eficiència en els començos del moviment, el director sevillà de *Grecia* (que ho fou, després, de *Tableros*), el pontífex de Pombo, Ramón Gómez de la Serna, semblaven sentir-se participants en l'engendrament del novell monstre que, amb tants cervells, havia perdut el cap. No seré jo el qui solucioni aquest *puzzle*; em limito a pensar que una nuvolada tempestuosa no pot ésser filla veritable d'Apolló.

L'AGONIA DE POMBO

Pombo és mort. Ramón Gómez de la Serna donà la benedicció als fantasmes de devots que s'acollien cada dissabte, a la nit, al *sabbath* — rialler i taciturn — del cafè del carrer de les Carretes. Aquelles voltes claustrals que, segons Eugenio Montes, eren la vela d'una tartana volandera, plena de verema literària, aquell castell amb ombres de projecció medieval, que

Ortega y Gasset anomenà darrer baluard d'una generació, es sostenia, ja en temps de *Tableros* i *Vltra*, damunt la seva pròpia agonia. Els joves eren una liana florent damunt la joventut, apuntalada amb discursos i banquets, d'aquell caliu de llar. El quadre ombrívol i torturat de Gutiérrez Solana presidirà la memòria de Pombo, talment com presidia aquell recó del carrer de les Carretes, ja un xic humitejat i *panteònic*.

Llevat de la reunió de dibuixants que acuden al colomar que En Francés installà a Jorge Juan, llevat de la pellingosa corrua de provincians histèrics que adoren Carrère, ja no restava cap nial de *penya*, sinó Pombo. I Pombo és mort!

Evidentment, aquesta és l'hora dels camins independents. El *comunisme* ha estat una lliçó.

EL FENOMEN FUTUR

Enrique Díez-Canedo, que semblava veure sirenes de pernició entre les escumes imaginatives d'avançada, a les darries de 1923 es sentí situat en un any molt posterior — 1930 o 50? — i tingué l'humorada de descobrir una flor literària rara: el sonet, oblidat per l'actual generació, i cantà el seu *Eureka*:

. . . . .
¡Oh, flor rara,
yo te bautizo
con un nombre olvidado,
yo te llamo soneto!

No obstant, el sonet no ha estat tan oblidat com sembla. Sense buscar gaire, és fàcil de trobar els que devem al savi cisell líric de Dámaso Alonso. Igualment tinc noves que d'altres, com Alberti, han fet meravelles d'orfebreria amb els catorze fils del sonet.

ESTACIÓ FINAL

El zoòtrop de les revoltes evocacions s'atura. Ha passat per alt moltes siluetes i molts motius interessants; però sigui en gràcia a la brevetat. Hom podria escriure moltes pàgines, on

abundarien coses trivials i anecdòtiques. Cansinos Assens va escriure *La Huelga de los Poetas* i *El movimiento V. P.*, i, no obstant, la història de la crisi que ha travessat i està travessant encara la lírica castellana no té el seu cronista.

Esmentarem a l'atzar alguns dels llibres apareguts en moments d'un tan general desconcert: *Manual de espumas* de Gerardo Diego, *Poesías* de Federico García Lorca, *Espejos* de Chabás Martí, i d'altres de González Ruano, Julio Casal, Salinas, Antonio Espina, un volum serà i sensitiu d'Alonso i, per fi, el *Fervor de Buenos Aires* de Jorge Luis Borges. Aquests llibres donen la tònica normal de l'ambient poètic contemporani; però cal recordar el llibre *Hélices* del vertiginós confrare dels Cocteau, Cendrars, etc., Guillermo de Torre. A l'ensem han anat apareixent obres d'altres esperits no tan arriscats, entre ells Perdomo, Pérez de la Ossa, Fernando González, Rivera Chevrement, etc. També cal esmentar el llibre en preparació de Lluís Góngora Muñoz Cobos, *Clepsidra*, on es revela una esquísida sensibilitat.

Per tal de fixar aquestes idees hom pot consultar assaigs i crítiques publicats en revistes de diversos matisos. Per exemple, el discret i sagaç Melchor Fernández Almagro s'ocupa de Lorca en el núm. 391 de la revista *España*; d'Antonio Espina en el núm. 398; en el núm. 397 d'aquella revista apareix quelcom de Fernando González; en els núms. 41 i 42 d'*Alfar*, Borges fa un curiós examen de metàfores; Chabás Martí parla de Juan Ramón Jiménez en el núm. 36 d'*Alfar*; en el 42, de Machado, i en núm. 38 de la mateixa revista estudia aquest gran poeta de la novella que s'anomena Gabriel Miró; també en el núm. 36 d'*Alfar* Chacón i Calvo fan observacions molt justes sobre Alfonso Reyes. I, per fi, la *Revista de Occidente* sol publicar una molt interessant i assenyada bibliografia crítica de les valors més selectes.

Entre dos límits: Montevideo (Herrera Reissig) i Buenos Aires (Jorge Luis Borges), ens trobem ja en el *Nou Continent* de lo poesia — l'essència n'és sempre, naturalment, el sentiment humà de la bellesa. Ara hom només pot esperar de la tasca individual, estranya a les tendències de grup, sotmesa a l'erosió dels anys. El corrent de la vida és impetuós i fugaç. Baudelaire va dir: "L'art est long et le temps est court". No cal dir,

però, que l'obra d'Antonio Machado i de Juan Ramón Jiménez promet triomfar del temps.

Després els joves tenen la paraula. Serà possible que les veus, ofegades avui dins una excessiva modèstia o dins un desdeny excessiu del públic, arribin a tremolar, clares i distintes, en un ambient més sanejat? Segons que es veu, fins que les valors literàries més recents no s'evidenciïn per als més nombrosos, la darrera agitació literària no ens haurà fet avançar ni un sol pas.

Però el silenci aparent que tot ho envaeix ja és una conquesta de la reflexió.

Ni excessivament optimista, ni massa incrèdul, tinc una fe absoluta en l'esperit de disciplina i d'autocrítica amb què estan realitzant-se les insospitades cristallitzacions.

JOAN GUTIÉRREZ-GILI

(Trad. de M. J.)

E L S L L I B R E S

Josep M.ª de Sagarra. *Cançons de totes les hores.*—
Barcelona 1924. (Imp. Altés).

DAMUNT d'un fons sentimental entre pessimista i resignat el poeta va bastint coses diverses: cada hora li dicta una cançó, una balada o una elegia; és una fluència una mica llunyana d'imatges que es concreten dintre el motlle d'un ritme. Si per acàs l'amargantor s'acusa amb massa insistència, ve una mitja rialleta a adobar-ho. El pensament dominant?... La imaginació mal s'avé, llisquent o voladora, amb el trepig contingut i mesurat d'una lògica; més que pensament, aquesta correntia d'imatges ritmades conté un humor, una qualitat. Així les afirmacions contradictòries no són contradiccions en la realitat; són el mateix humor reaccionant a cada hora contradictòria.

A desgrat de les subdivisions que l'autor ha volgut imposar-hi i de la forma decididament estròfica de totes les composicions del llibre, l'obra és contínua, talment el set colors de l'art de Sant Martí que veieu ben bé que són set i, no obstant, no sabríeu dir on comença l'un i acaba l'altre.

Hi ha hores blanques, terboles, nues, però la blavor de les unes es vela amb una certa terbolelta i la terbolesa de les altres s'orna amb parracs de blau puríssim. Per això les balades, al nostre parer, són la forma més reeixida del llibre; ja sia que el gènere s'adiu amb aquesta mena de tornasol blau i tèrbol ensems, i, de més a més la contradicció interior, el (per dir-ho amb una frase cara a l'autor) *vol i dol* de tota l'obra, entre tendresa i amarguesa, il·lusió i resignació, pot trobar una bastida dramàtica en el mínim d'acció que es representa en una balada.

En tot el llibre, però, trobarem aquella qualitat de cosa viva (viva, més que viscuda) i aquella expressió que furga endins i aquell català més català i més viu del que ara es parla.

ROSSEND LLATES

Josep M.ª López - Picó. *Elegia*. — Barcelona, 1924.
(Imp. Altés).

EL darrer llibre d'En Josep Maria López-Picó podria dur per lema aquella nota amarga i sintètica de Pascal sobre la condició humana: "inconstance, ennui, inquiétude". No es tracta ja d'una confessió lírica únicament sobre passions i dolors concrets i personals del poeta. Home entre homes, diu la sofrença i l'inquietud dels germans com un espectacle dolorós; però l'expressió d'aquest espectacle és tota amarada de l'adoloriment íntim del poeta, que la fa més sensible i vigorosa. *Elegia* representa, doncs, un nou esforç d'En López-Picó per rompre el cercle del seu egoisme líric. Aquest camí de generositat, aquest oblit — fins a cert punt — de les angoixes personals, com deslligades de les dels altres homes, ha suggestionat magníficament En López-Picó. En el poema *El meu pare i jo* aquest camí ja era francament obert. L'expressió adolorida de les sofrences dels altres hi assolía accents bellíssims. Hi parlaven altres personatges, a més del poeta. Així, aquell pare, planyent la filla morta:

*¡Com he deixat la meua formosura,
i de tornar-la a veure encara tinc fam!
¡Morta entre els morts de malaltia obscura,
en el pilot d'on plou la podridura
i les corones són brossa del camp!*

Això era molt lluny d'aquella visió de la Mort que apareix en els sonets d'*Ofrena*, on la Mort és sotjada amb reaccions de pur egoisme. El seu record hi venia a esgarriar cruament la clara benestança del poeta:

*Sento el meu pols tan fràgil i menut
que em fa pensar:—Si ara finís, la pau
no alteraria d'aquesta hora amable.*

*Tot fóra igual de clar i d'immutable:
l'amor i el goig i el pas del temps suau,
i nua sense mi la solitud.*

En *Elegia* desapareix tota ombra d'egoisme; no solament s'hi plany la dolor dels altres, sinó la indiferència que separa els homes, l'isolament de cada egoisme humà:

*L'home que ahir caigué de la bastida
tenia aquests companys que encara riuen.
Ell no riurà mai més, i ells ara parlen
de la festa que ve, i d'una dona.*

La mateixa actitud és adoptada, generalment, davant els altres temes del llibre: el poeta no hi canta ja el seu desig innúmer, sinó el desig de cada home; no hi canta el propi desencís isolat, sinó el desencís de cada home:

*Cada home igual i un sol respir innombre:
desigs i oblits, encís i desencís...*

L'home fuig de la mort, s'abraça convulsivament a la vida, vol ésser immortal "deturant l'avui"; però ve un moment que la vida mateixa el cansa. L'home que deia ahir: "No, no morir; vull viure!" avui sent la seva ànima deserta i amargada. Aquell gran bé que estrenyia li esdevé buit de sentit. I "la vida per la vida el deixa — decebut i cansat del guany inútil". Si en mig d'aquesta alterança contradictòria el poeta assenyala motius de conhort, gairebé tots s'esvaeixen, donant naixença a contradiccions noves. El pensament, per exemple, en la seva funció de coherència: el pensament, lúcid, limitador del caos del desig, definidor de les formes incongruents i misterioses de la inquietud humana, ve a ésser com un oasi, com "un jardinet dins l'ombra". Però ve un instant que ja no és cap recer suau, ni cap do preciós. L'estreny cruelment, li esdevé un dolorós cilici:

*El pensament, ni jardinet ni deixa,
tot sol, present, cenyit al teu redòs.*

Dins aquesta mar de contradiccions es desplega el cicle de la vida humana que canta el poeta, fins que hom arriba a "la discreta coma", al "repòs daurat del pensament". És un espectacle múltiple, imatjat i dramàtic. L'austeritat imaginativa que Joaquim Folguera assenyalava en *El càntic serè* no ha seguit pas dominant en les noves produccions del poeta. Si "la riquesa d'imatges era el tresor més visible de la seva poesia", aquesta riquesa, amagada, potser, temporalment, s'ha escampat d'una manera pròdiga en cada

nou llibre. Però abans predominaven les associacions purament sensibles (fregadis, color, llum, aroma): ara, en els darrers llibres, predominen les imatges que impliquen una acció, un complex dramàtic. El desig, l'amor, la juvenesa troben llur correspondència poètica (és a dir, esdevenen imatge) a base d'allegories humanes en acció, o de visions dramatitzades de la natura. Així, la set de posició que arbora l'home apassionat pren forma d'un jove caçaire, que persegueix tota cosa. En aquesta imatge tot és moviment, tot és acció. I àdhuc del repòs neix una acció més ampla. Extingida la set de posseir, cal lluitar amb la Mort, cal l'esforç, la batalla:

*Els quatre vents, i una vela a combatre'ls:
amor, la teva batalla és aquesta.*

Igual amb la natura. Un cel amb núvols revolts, que després s'asserena, és imatge de la juvenesa passada. Hi ha el "tràfec inútil de les nuvolades"; un clap de blau sembla el riure "adolescent de la boca cruel, sana i golafrà". Els núvols prenen forma d'un cos en desvari; la pluja sembla flagellar el desig, però el cel "mira amb rancúnia, — sense parpellejar". En aquest llibre la visió de la natura no és mai directa i senzilla. Tota ella és un motiu allegòric. Recorda l'actitud que Laurence Binyon atribuïa als pintors que comenta en *The Flight of the Dragon*. En les seves pintures — diu — "hom no sent que l'artista retrati quelcom que li és extern o bé que amoixi la benaurança i el delit dels indrets plaents de la terra. No. Els vents de l'espai han devingut el seu desig, els núvols sos pensaments vagarívols... Les flors, obrint llur cor secret, trèmules dins el vent fi, semblen revelar el misteri del cor humà de l'artista, el misteri d'aquelles emocions i d'aquelles intuïcions massa pregones o massa esquives per al llenguatge".

En *Elegia* ve un moment (la III part del poema) que tot el paisatge és símbol de la vida humana:

*Vides al costat del riu,
ribera de l'herba fresca.*

I el joc de les imatges és tan vívid, que de vegades arriba a crear un doble moviment allegòric molt interessant:

*...i entre els arbres recollim
l'esperança que ens somreïa.
No massa molt, però un bri
d'ombra d'arbre fan les penes.*

Primer, recollim l'esperança entremig dels arbres, com a reflex moral del "somris que al cel clareja"; després no és ja el paisatge que promou un estat moral, sinó un estat moral que es transforma en paisatge. La "graonada ascensió a una forma en la qual els elements subjectius i els objectius s'ajunten sense confondre's" era abans el secret d'aquest poeta, segons Alexandre Plana. Ara, la fusió d'aquests elements és manifesta (o, almenys, una interferència tan sovintejada que gairebé equival a una fusió).

Però, de vegades, l'acumulació d'imatgeria assoleix una densitat que potser entela les línies del pensament. Les imatges, tot just nascudes i encara, potser, en estat larvari, n'engendren de noves. És una fuga ràpida, galopant; una veritable embriaguesa imaginativa. L'atenció del que llegeix es sent com sotraquejada, amb una vaga sensació de vertigen.

I altres vegades, per bé que rarament, entre la densitat de les imatges s'observen innegables boires d'obscuritat. Això s'esdevé, per exemple, en el cinquè dels sonets que s'apleguen sota el lema "Veritat, veritat, esforç inútil..." El segon sonet parlava de les roses que floreixen "els cors desfets" quan declina l'ardor de la vida. Aquestes roses, imatge de l'ardor antiga, s'esfullen, però somriuen

*...a l'espectacle nu
d'esquerpa soledat que fan les coses
cenyides d'arços, perquè les defensi
com una mica del record de Tu
aquesta nuditat del teu silenci.*

El quart sonet i el cinquè canten el silenci — el silenci de Déu — que és adés com "la llibertat captiva — de l'aigua del canal que omple la segla", adés com l'aigua que corre "i salta els recs sense fermall". Es tracta, doncs, d'una sèrie de sonets en diversos dels quals es recull i s'amplifica un sol pensament; de vegades la imatge o el pensament que s'apunten en els darrers versos d'un d'ells continuen i es despleguen en els que el segueixen. Això, potser, augmenta els perills d'obscuritat a què al·ludíem, car tota una tradició ens té avesats a veure el sonet com una unitat cíclica completa, i aquesta transferència d'imatges els converteix en simples estrofes d'un dels cants del poema. Així, quan en el sonet cinquè (on es desplega un nou aspecte de l'allegoria de l'aigua iniciada en el quart) s'alludeix, simplement, al silenci, hom ha mig oblidat que es canta el silenci de Déu voltant la vida humana. I és en el desplegament final d'aquesta imatge on trobàvem més denses aquelles boires d'obscuritat:

*Així el silenci que desferma
el pensament vides endins,
i, del seu pas, sols deixa l'erma*

*esquerda del desig voluble
per on s'edreja els seus destins
la soledat indissoluble.*

És que el poeta ha fallit en l'expressió clara d'aquest matis nou, dins la sèrie d'associacions que suggerí a la seva ment el silenci diví voltant la vida humana? Sembla així, malauradament. Però sempre la riquesa interior del poeta interessa només en la seva expressió. La poesia escrita és un art d'expressió humana, i, per tant, social. Tant si és exacta la identificació, que fa Croce, de la intuïció amb l'expressió, com si s'admet una primera etapa de la intuïció considerant-la simple "experiència imaginativa", independent de l'expressió verbal, hom coneix el poeta per la seva expressió verbal, i per ella el judica. El poema, un cop escrit, és una "prova documental" favorable o contrària al poeta. Potser el fenomen de la visió primera no és més que un bell miratge sintètic del que serà, o del que hauria d'ésser, la forma verbal definitiva, que crea el poeta a través d'una etapa de noves intuïcions parcials, actuant-hi el seu sentit crític. Sovint aquesta forma verbal és molt llunyana de la visió primera, i àdhuc pot succeir que, com les ciutats il·lusòries del desert, no arribi mai a prendre consistència.

De vegades el poeta esdevé la víctima d'aquest miratge. Una expressió que és deficient i obscura per als altres, li sembla clara i suficient perquè li recorda l'emoció, "la gran alegria i la gran felicitat" — usem els mots sinceríssims d'En Millàs-Raurell, escrits no fa gaire — d'aquell moment de la visió primera. Potser el llenguatge, com vol Chesterton contràriament a Poe, és sempre una mica infidel a l'ànima. Però si aquesta infidelitat esdevé massa greu, és a dir, si la riquesa interior del poeta no ha trobat una clara forma expressiva, el seu poema no interessa com a art: serà un document de psicologia, no un producte estètic.

Tornem, però, al fons d'aquesta *Elegia*, on, al costat d'algun nus de boira, brillen tan belles imatges.

No escauria al temperament d'En López-Picó, després de cantar les grans contradiccions doloroses de l'ànima humana, arraulir-se porugament sota el dolor, o embolcallar-se olímpicament amb vels de pessimisme. Quin desenllaç, quina fórmula moral pot oferir al seu poema? Quan ha escrit aquell vers

Veritat, veritat, esforç inútil...

que és un ressò llunyà d'inquietuds, el poeta ja havia cantat el seu conhort i el conhort dels altres. L'home no s'acontenta amb la simple visió de les coses,

*i sa mirada, cercadora, puny
com si en les coses exigeix penyora
d'un espectacle obirador més lluny.*

El conhort, però, està en l'aquietament d'aquesta ambició. Les coses poden ser penyora d'un més alt espectacle, però no han d'ésser font d'inquietud. El conhort és la serena contemplació del món, la visió pueril de la vida. És "l'acceptació senzilla de la realitat" de què parlava un altre llibre del poeta. És el retorn a la simplicitat, a la humilitat religiosa:

*Nadal de cada any, un xic
cada vegada més tendre;
més a prop del paradís
a cada retorn que en vèiem.
Tornarem a ser petits,
trobarem la porta oberta...*

Elegia, doncs, continua la trajectòria moral dels darrers llibres d'En López-Picó. Però, un cop trobada la seva fórmula de limitació, de simplicitat — que el poeta vesteix d'una secreta pompa daurada — no s'hi acull com a tema únic de la seva vida lírica: es complau a resseguir la història de les angoixes que ha anat superant. Tot el llibre és centrat pel moment actual del poeta; el seu pòrtic i el seu epíleg són plens d'aquest "repòs daurat del pensament". Però la poesia d'En López-Picó sembla, potser, més vívida i personal quan l'encén el bleix de la passió, quan hi batega una lluita. L'acceptació senzilla de la realitat, la degustació serena del món impliquen una tendresa fonamental d'esperit. I ja hem insinuat altres vegades que en l'obra d'aquest poeta la tendresa troba rarament una expressió acabada. No diem que sigui incapaç de tendresa; però potser les característiques de la seva dicció poètica, afegint-se a la rica complexitat del seu temperament, li dificulten l'expressió d'aquest estat d'esperit. Quan, després d'una visió apassionada, contradictòria i subtil, davalla a les seves formes de simplicitat — moral i verbal alhora — rarament la seva dicció assolix un ressò de cosa espontàniament senzilla, de doll tranquil, instintiu, de l'ànima: l'aigua, exteriorment tranquil·la, emmiralla, encara,

l'agitació interior. La seva tendresa, la seva simplicitat són el fruit d'una brega que les fa totes trèmules: semblen el venciment d'una temptació.

Elegia es clou amb una visió plena de belles suggestions emotives. El poeta hi descriu un paisatge, simbòlic encara: un d'aquests indrets típics de la Costa, amb dolços desnivells, un rierol eixut, un canyissar mig perdut dalt d'un marge, una atzavara sola,

*i a banda i banda del camí que baixa
feixes de vinya clara i pesolers.*

És la reflexió damunt el paisatge d'aquell repòs daurat que ara corona la vida del poeta. Dins d'aquest paisatge totes les coses són reposades, suaus. Però, tot d'una, llur valor allegòrica sembla esvair-se. Un home passa pel camí, i apar com si l'objectivitat de la seva figura alliberés el paisatge de tot compromís simbòlic. Les coses, malgrat la irradiació amb què les embolcalla la presència humana, recobren llur simple identitat.

*Hi ha la pietat d'una figura
entre la vinya i l'horitzó marí.*

Fins ara havíem assistit a la baralla interior de l'home. Ara, en la visió objectiva, externa, de la seva figura es concentra tota la vida moral que s'era escampada en el paisatge; i s'hi concentra, també, la nostra compassió. Contemplem aquesta figura indecisa que s'atura un moment entre el paisatge. És una silueta obscura, una forma, com l'atzavara i el canyar. Però emociona pensar que dins d'ella, dins d'aquesta forma humil i vaga, es congrien tantes batalles i cremen tants neguits.

M. MANENT

Els poetes clàssics llatins. *Ausoni*. Vol. I.—Fundació Bernat Metge.—Editorial Catalana.

ÉS el primer poeta que inclou la Fundació Bernat Metge en la seva sèrie de clàssics llatins. D'ell ens permet únicament parlar l'especialització de la nostra revista.

A dos poetes ha estat encomanada la traducció: A Carles Riba i a Mossèn Antoni Navarro.

L'àgil precisió, però, i el català saborós i madur amb què ens ha estat oferta, acusen la mà segura del traductor d'Homer, més que la del traductor en vers del Càntic.

Un dels traductors, crític i poeta, ha dit que "el llenguatge d'una traducció és sempre adaptat, que no es demana sinó la gràcia". Però la gràcia és do dels déus que a no gaires, ni massa freqüentment atorguen.

En la traducció d'*Ausoni*, com en cap altra potser, aquest do era indispensable.

Reconeixem que malgrat el do, quan hi és, en tota traducció d'un poeta hi ha el problema gairebé insoluble de l'elegant fidelitat. A més de la paraula—no sempre traduïble—hi ha aquelles altres valors de ritme, de sonoritat i d'interna vibració rarament vertibles.

Els poetes traductors d'*Ausoni* han reeixit mercès a la possessió del magnífic bagatge de llengua que una traducció exigeix. Amb mà finíssima han cercat i destriat matisos, ni el color ni el so de les paraules no els guardaven secrets; han tractat la llengua, segons calia, adés amb mà de domptador, adés amb manyagueria.

Amb una insospitada oportunitat ens dona la Fundació Bernat Metge el volum d'*Ausoni*. La mort d'Anatole France ha suscitat comentaris apassionats i diversos sobre l'originalitat en literatura.

La de l'il·lustre prosista francès ha estat escatida amb comentaris no prou piadosos a voltes amb la mort recent, o justificats per altres amb generositat fervorosa.

És bo de retreure la teoria maragalliana sobre aquest punt. "L'escola de la imitació—diu Maragall—és la més humana i segura. En la bona imitació el poeta és més dintre la seva justa condició humana, entre homes que es passen uns als altres la divina flama, que aviva cadascú amb el seu alè".

Rau, doncs, la dificultat en escatir qui té prou fort alè per avivar amb un foc nou la flama.

Si no fos sempre vivíssima i actual la qüestió, Ausoni la suscitaria de nou. En Ausoni, seguint la imatge, el seu alè és perfecció i delicadesa, elegància i finor. Ausoni, si no dóna a les idees alienes una nova vida, els dóna un encís nou, que ja és en poesia una nova vida. Un cas semblant al de Ronsard, gosariem dir. Safo, Properci, Marcial i Teòcrit, a través del poeta francès prenen una nova aroma tan intensa sempre, superada moltes voltes. Allò que féu Ausoni amb Virgili, en el "Canto nuptialis", que amb hemistiquis i versos virgilians en componia un de nou d'una gràcia extraordinària, ho féu també Ronsard amb versos de l'*Idilli de les roses* d'Ausoni.

"Collige, virgo, rosas dum flos novus", diu Ausoni. "Cueillez dès aujourd'hui les roses de la vie", diu Ronsard. Qui gosaria llevar *originalitat* a cap d'aquests versos?

Si no original en el sentit generalment admès, què representa, doncs, Ausoni en la llatinitat tardana? En l'ambient del segle iv, Decimus Magnus Ausonius representa, ans que tot, un intent no reeixit de conciliació entre el paganisme i el cristianisme, entre la mitologia i la fe.

Un seu contemporani, Ammià Marcelli—que l'erudició dels traductors ens ha fet conèixer—ens dóna testimoniatge de com era feble la seva fe. Aquella aparença de cristià que adoptà davant la Cort, per a millor situar-se, l'adoptà sempre més i en tota cosa. De les seves emocions personals més intenses, n'és absent el sentit cristià. On és més comprovable aquesta fallida és en les seves parentals. El pare i la mare amorosos, la bella cosina, el petit germà prematurament traspasat i l'àvia bruna, són dites "ore pio" pel poeta. Els sobrevivents—diu ell—no tenen deure més sagrat que aquest de fer reverentment memòria dels qui foren. Però sembla que acomplia aquest deure més per atreure la consideració dels vivents que per imperi del seu esperit. És més aviat aquell sentit de la mort, aquell culte de la mort que trobem en les religions orientals. És l'ofrena al *mika* que trobem en la religió del Japó. Vegeu sinó quina sensual, pagana recordança de la mare morta: "Ara que per sempre abraça l'ombra tranquil·la de l'espòs, si, viva, li alegras el llit, alegra-li difunta la tomba".

Potser el caire més interessant d'Ausoni és el de mantenir el daurat prestigi del classicisme, entre el barbarisme imperant. Això devia valer-li l'altíssima consideració que com a poeta entre els seus contemporanis fruïa. Alguns el comparaven a Virgili en el poema *Moseïa*, punt altíssim de la seva inspiració. Sempre, però, damunt la idea excel·lia la forma.

Corpet ens diu que tota la vida d'Ausoni és en els seus versos.

Hi és realment, però hi trobem una vida llisa, alliberada de grans dubtes, de grans dolors, de grans inquietuds. Canta l'hora, el dia i el temps sense un sentit d'eternitat. Canta la vida de la llar sens que el record dels qui foren li enteli la vida d'enyorança. Recorda els amics, els professors de Burdeus i els herois de Troia, amb trets agudíssims i precisos de psicologia i sempre amb una fina visió poètica. El seu estil és vari, poc personal gairebé sempre, viu, elegant i fi.

"Desarrufa les celles", diu al lector en començar el poema de Bisulla. Aquest consell podria encapçalar tota l'obra d'Ausoni. Sempre amable, mai transcendental. Si canta les donzelles, que lluny senti el seu cant d'aquella finíssima sageta enverinada de Càtul! Si canta la llar, és lluny, molt lluny d'aquella sincera amargor de Tíbul. Només en els epígrames, excel·lentíssims alguns, el trobeu incisiu a voltes a la manera de Marcial. La seva habilitat de versaire i la puresa del seu llatí el situen per damunt dels seus predecessors.

Cal reconèixer com orienta admirablement el llegidor d'Ausoni en llengua nostra, la introducció dels traductors. La investigació profunda i un agudíssim sentit crític s'hi agermanen.

En aquesta primera crònica nostra dedicada a un volum de la Fundació Bernat Metge, no sabríem estar-nos de retreure—mai tan adients com ara—aquests mots admirables de Carles Riba:

"Per les traduccions s'està formant avui un patrimoni de tradició infal·lible; els tresors de les races i de les èpoques es renovellen en català, i en ells trobem els catalans una plenitud d'història de l'esperit, que ultra compensar-nos dels segles de silenci, pot fer-nos obirar un nostre futur imperi de cultura".

Esmentem amb admiració fèrvida el nom de Francesc Cambó, gran intel·ligent, gran oportú, gran generós; i la direcció, dinàmica i intel·ligentíssima alhora, de Joan Estelrich. Ambdós han fet realitat aquest tan sospirat somni, sospirat amb un viu desig i una feble esperança.

MELCIOR FONT

REVISTES I DIARIS

La REVISTA DE POESIA adreça una salutació efusiva a tota la premsa catalana, damunt la qual pesa avui amb màxima feixuguesa la responsabilitat d'enfortir i orientar la consciència col·lectiva.

Cal als poetes mediocres dedicar-se a la història?

JA sé que algú dirà, qui sap si amb raó sobrera, que és perquè m'he sentit directament alludit que contesto a l'afirmació feta per En Rovira i Virgili a la *Revista de Catalunya* que cal que els poetes mediocres es dediquin a la història... D'altres potser somriuran bo i dient-se que, creient-me alloure de la mediocritat, em fico generosament en gestes de cavalleria per a defensa dels febles. Tant se val! Però la REVISTA DE POESIA no vol deixar passar sense el seu comentari algunes de les frases de l'article esmentat, i un o altre havia d'intervenir en la qüestió, posada com un convit a la polèmica.

"La pietat de la nostra història" que En Rovira i Virgili sent, el porta a exclamar-se amargament de l'escàs nombre de joves que esmercen llurs activitats en aquesta ciència. Desconhortat perquè En Valls i Taberner en la seva càtedra d'Història de Catalunya dels Estudis Universitaris Catalans, no té sinó vuit deixebles, s'esplaia com ho faria un professor engelosit dels seus companys de claustre recomanant l'excel·lència de la seva assignatura damunt de les altres. Quants cops en un mateix dia no havem sentit una semblant cantarella en totes les aules, a començ de curs?

Atrafegat en la meritíssima i colossal empresa de la seva *Història*, en la qual, si en posseís el temps, tindria encara segles de feina, l'erudit periodista es queixa que la tasca sigui tan gran i tan poca a fer-la.

Evidentment la Història, que ultra la seva valor científica en té d'altres que tots sabem per raons polítiques i sentimentals, està deixada de la mà de Déu. Com ho estan, per més que alguns comptats savis s'hi dediquin, la majoria de les ciències.

De tots els arguments que dona el polemista per convèncer l'excés de poetes tronats a fer història, no n'hi ha cap que no pogués emprar En Pompeu Fabra per assegurar una escola de filòlegs, posem per cas, amb el ben entès que la filologia no és menys convenient que la història mateixa.

No prova tampoc l'argumentació de l'eminent historaire que els poetes dolents solin posseir qualitats ni coneixements envejables aplicats a la crítica històrica, ni que estiguin excepcionalment dotats de la paciència, l'entusiasme abnegat i la bona fe imprescindibles per a aquesta mena d'estudis, amb preferència sobre els prosistes dolents, els dramaturgs dolents, els polítics i oradors indesitjables, els filòsofs d'estar per casa. Tot això no movent-nos del camp d'acció més o menys humanístic. Perquè àdhuc gosàriem afirmar que el mètode i l'esperit meticulós que calen a l'historaire foren més de bon trobar que entre els poetes, entre la gent avesada a l'especulació objectiva de les ciències naturals i exactes.

Però pel que fa a aquestes ciències, no han arribat tampoc encara els temps magnífics profetitzats per En Francesc Pujols, que la nostra terra mediterrània sigui la font del coneixement humà, de la mateixa guisa que la dels jueus ho fou de la religió, la Grècia de l'art, la Roma del dret... Avui per avui, tot, absolutament tot, ens ho necessitem força.

Estem més d'acord amb l'articulista quan confessa "que no sobren a la Catalunya d'avui ni alts poetes ni alts prosistes" que quan més avall declara que "el modern Parnàs català està gloriósament constituït".

No creiem tampoc com ell que els poetes "novençans superin numèricament els madurs i els veterans". Però, si bé és cert que sempre n'hi ha hagut massa, no ho és menys que aquest fet ha donat lloc a que existís un veritable ambient literari, encara que amb mires, si voleu, poc elevades. I ja sabem que ambient literari vol dir mossegada i ganes de rebentar-se els uns als altres, però que també vol dir crítica. Mal per mal en poesia és on en tenim més, de crítica. I amb una crítica ben orientada i cada dia més exigent, els poetes mediocres ja no fan tanta nosa. Potser encara serveixin per fer donar relleu als altres, i els plagis freqüents i les imitacions solen servir també per a posar en descobert els trucs dels mestres.

En canvi els prosistes i els autors teatrals no arriben a tenir importància, ni numèricament. Certament, doncs, creuria preferible predicar als poetes, bons i dolents, que atenguessin més aquestes dues branques tan importants de la literatura, que no el temptar-los que facin història.

Del fet que En Ferran Soldevila, posem per cas, sigui un historiari tan bo com poeta, no cal deduir-ne pas que tots els que tenen una relativa facilitat per a rimar hagin d'entretenir-se en l'investigació del passat. Hi ha molts poetes, arreu del món, potser més a Catalunya, que són gent intuïtiva més que no pas sàvia. El simpàtic ferrer de Santa Maria de l'Estany n'és un bell exemple. Més d'un salta-taulells ha merescut també autoritzats elogis pels seus versos.

Un poeta tanmateix pot arribar a ensopegar versos sense saber un borrall d'ortografia. Però, què diríeu d'un investigador d'història sense coneixements paleogràfics?

En veritat, es lamentable que minyons dotats de talent s'entossudeixin a fer versos, essent així que en una altra disciplina llur rendiment fóra més profitós. Aquests, però, si la vocació els ha dut a escriure i no a pintar, àdhuc en el cas que siguin estudiosos, segurament valdrà més que es moguin dintre els camps d'altres activitats eminentment literàries, com és ara la crítica.

Més, doncs, que cridar amb veu de sirena als decebuts de la poesia per tal que es llencin a la recerca històrica, escauria, potser, reclutar addictes entre la gent universitària d'esperit investigador i científic.

Certament, a Catalunya manquen historiadors.

Els bons poetes, però, que facin versos. I els que no en sàpi-guen, recordin la frase d'En Maragall: "Tan poc que costa no escriure".

Però Déu vos en guard, amic Rovira, que tots els poetes dolents — simplement intuïtus, mal dotats o fluixos de cervell — es dediquessin a ajudar-vos en la vostra magna empresa de reconstruir la història de Catalunya!

C. FAGES DE CLIMENT

Ciència i poesia

L'ESTIU passat va aparèixer a la *Revista de Catalunya* un interressantíssim article d'En Joan Crexells sobre aquest tema suggestiu, que ha originat tantes polèmiques en la crítica moderna. A *La Publicitat*, En Tomàs Garcés i En Josep M.ª de Sagarra comentaren el mateix problema. D'acord amb el nostre concepte de l'actualitat, creiem, doncs, interessant de reproduir alguns fragments del curiós assaig que el Dr. Oliver C. de C. Ellis publicà temps enrera a *The Poetry Review*, sobre les relacions entre la ciència i la poesia:

“Una fallàcia és una cosa tramposa, teatral i hipòcrita; una cosa artificiosa i sempre plena de perills. En la nostra època, que ha estat anomenada *ad nauseam* — però amb justícia — l'època de l'especialització, cadascú amb el nas encastat a la seva pedra esmoladora, està a punt d'acceptar perilloses i insidioses fallàcies, simplement perquè no es relacionen amb coses de la seva especialitat. Així, en temps que ja crec ben closos, vam acceptar l'abominable fallàcia *Si vis pacem, para bellum*, i, en desvetllar-nos, ens trobàrem barrejats en la lluita per un país que individualment potser no estimàvem gaire. Així, molts encara accepten la concepció d'alguna misteriosa antítesi entre la poesia i la ciència. I es tracta d'una fallàcia.

Aquesta fallàcia té una quàdruple manifestació. En primer lloc, crea partidaris: tenim l'entusiasta dels poetes, que s'imagina el científic com a un home de crani immens, amb estranys aparells a les butxaques, elaborant algun projecte infernal per l'anihilament definitiu de l'humanitat adolorida. El partidari de la ciència és igualment dolent; per a ell, el poeta és un amable beneit amb cabells llargs, que s'engega a somniar, bo i despert, en el saló d'alguna vella soltera. I la cosa lamentable consisteix en què, per a la gent d'aquesta mena, un dels termes de l'antítesi es troba forçosament enlaire, i l'altre es troba molt avall. L'eminent Anatole France, que amb *l'Illa dels Pingüins* va escriure el millor estudi científic del patriotisme que s'ha escrit d'ençà del doctor Johnson, es troba actualment entre les víctimes d'aquesta error. Aquest home, que un cert temps s'esverava tant dels angles i els punts que la geometria i les matemàtiques li eren un llibre impenetrable, va escriure no

fa molt: "Ara m'inclino humilment davant de Tales, de Pitàgores i d'Hiparc, que provaren de mesurar el món abans de Galileu... En altres hores ja remotes era un pobre ruquet, talment! M'apressava a aclamar davant de tothom, sense distincions de cap mena, la literatura i l'art". Quin salt mortal! Sembla que Anatole France no s'adona que podia retre un bell homenatge a la ciència, sense seguir-se'n cap menyspreu de la literatura.

La segona actitud mental que inspira la nostra fallàcia és representada per la gent d'"ampla mentalitat", els que es vanten de llur "tolerància", de llurs "simpaties universals", de llur "amor de l'equilibri" en l'educació; aquells que, contrastant les ciències amb les humanitats opinen que l'educació ha de consistir en dosis homeopàtiques d'un xic de cada cosa.

Existeix una tercera actitud, que cerca d'unir la ciència i la poesia a través dels ritmes de l'Univers. Creu que la base de la ciència i la poesia es troba en aquesta llei comuna del ritme. Jo mateix he exposat aquesta actitud amb gran unció (1). I resulta fàcil, veient que la base de tot és el ritme; però el ritme no és el cor de la poesia, tal com no ho és la rima. És un vestit gentil, una música independent superposada, però, a fi de comptes, simple ornament d'una cosa més alta, randa plaent damunt el pensament noble; en un mot: un afer d'expressió. Quin és l'estímul que desvetlla aquesta expressió? En ell hi ha el cor de la poesia.

Una quarta actitud es recolza damunt els deutes mutuels de la ciència i la poesia. Realment el deute és important a cada banda. Examinem el de la ciència envers el poeta i el fabulista. En el *Bhagavata Purana* trobem la teoria darwiniana de l'evolució clarament exposada; en les *Lleis de Manú* se'ns parla d'una essència imponderable que ocupa l'Univers, la qual sembla que no és altra cosa que l'èter (2). En els poemes de Chrétien de Troyes hi ha una història titulada *Yvain*, i entre el paisatge, s'hi descriu un llac d'aigua freda com gel, però bullent. És un experiment que hom pot veure cada dia en el laboratori d'una escola de segona ensenyança. Ja deia en un altre assaig (3): "Vivim entre les realitzacions del somnis dels nostres avis. Fa estrany de veure els nostres "descobriments moderns" mirant-nos de cua d'ull des de les faules que hom despenja tan de tard en tard d'uns alts prestatges polsosos. Hom pot llegir en l'història de Killhwch i Olwen, en el *Mabinogion*, el següent passatge curiós: "Cap mena de pot no mantindrà calent

(1) *Manchester Guardian*, 11 març 1921.

(2) G. B., *New Statesman*, 11 novembre 1922.

(3) *Manchester Quarterly*, XLVII, 246. "Alguns pensaments sobre la poesia".

el licor que s'hi guardi, sinó les ampolles de Gwyddolwyd Gorr, que preserven l'escalfor del licor que hom hi posa a Llevant fins que hom arriba a Ponent". I aquesta antiga anticipació dels *thermos* va seguida de molt a prop per una referència a les ampolles esterilitzants: "Les ampolles de Rhinnon Rhin Barnawd, dins les quals cap licor no es torna agre". I he escollit aquests dos exemples només perquè no són simples llocs comuns.

Penseu el que vulgueu d'aquesta actitud, és indubtable el deute del científic envers el pensador imaginatiu. Els homes de ciència no "dedueixen les teories dels fets". Obtenen llurs dades, s'asseguren de llur veritat, les multipliquen, i aleshores — deixant del tot vacant el llur focus mental — releguen aquests fets al marge de llur consciència i de llur somni. Hi entren, flotant, tota llei d'idees i d'hipòtesis, però no es produeix cap resposta en el marge conscient. Són coses descartades. Tot d'una, arriba un pensament i, així que arriba, totes aquelles dades eixutes s'avancen a formar una imatge palpitant i viva. Així obtinguérem l'hipòtesi d'Avogadro, que és ara una de les lleis científiques més fixes i segures. Cap home que hagi adoptat l'actitud científica ha deixat d'ésser, fins a aquest punt, un poeta. "Si volem descobrir — deia Kekulé —, somniem"; i Faraday escrivia: "No hi ha cap cosa que sigui massa meravellosa per ésser veritable".

*La jove Ciència, reverent,
vestida amb graciós rubor
trobà en cada flor una flama.*

Aquests mots són de Brandford (1), i hi descriu la veritable actitud científica: "En el llibre de la Natura, ple d'infinites secrets, puc llegir-hi una mica".

Però m'adono que encara no hem esvaït la nostra fallàcia. La ciència és "la persecució del coneixement", però i la poesia? No l'hem definida, encara. Ara, però, podem veure quina és la veritable antítesi. Dos homes es contemplen la nit en un jardí estival. Els pensaments d'un d'ells són alguna cosa així:

*Part de fora, el jardí sospira, adormit.
Perfums de jacint i d'almesc
vénen, duts pel ventet, en la fosca,
o es posen damunt d'una fulla verda, i ploren,
deixant una gota de rou, que es bressa lentament (1).*

(1) *Titans and Gods* (Christophers).

Aquest és el poeta, el cientista, l'home imaginatiu. L'altre diu, distretament: "Uf! Quina nit més xafogosa!" Aquest ens dona l'antitesi: l'oposició, el contrast, l'antitesi es troben entre l'imaginació i la manca d'imaginació".

«El sublim»

HENRY King publica a *The Adelphi* (desembre de 1924) uns comentaris sobre l'obra de Herbert Trench, on exposa amb molta claredat i finor els perills antipoètics que de vegades implica "el sublim" usat com a categoria poètica abstracta. "La gran poesia—diu—pot ésser vaga. En un cert sentit, què hi pot haver de més vague que "l'ànima profètica de l'ample món, somniant les coses futures"? Però aquesta vaguetat pertany al cor més íntim de la poesia, mentre que la vaguetat d'aquell "brillar del Sublim" és a les seves mateixes antípodes. Potser aquesta crua oposició només pot evidenciar-se, i mai no es podrà explicar. No expliquem gran cosa dient que aquesta locució: "el sublim", encara que Longinus n'escriu tot un tractat, en si mateixa és eternament aliena a la poesia. Però és així. "El sublim", en el seu sentit vague i metafísic, és un concepte antipoètic, una frase antipoètica. Torneu al mot una mica del seu sentit concret d'elevació visible: "l'obscur aire sublim", tal com l'usà qui "se'n volà sublim, amb les ales angèliques de l'èxtasi", i la poesia se'n gaudirà; despulleu-lo del seu sentit concret, poseu-lo en una frase que vulgui expressar l'absolut, l'eternitat o el no-res, i es bastarà tot sol, amb el seu poder negatiu i desintegrant, a endur-se'n la vida de tot un poema. Tal vegada "el sublim", encara que molts crítics n'acusin la poesia, és l'enemic natural del poeta. El "sublim", sigui el que sigui, és allò que el poeta ha de reduir a imatgeria concreta, fixant-ho immutablement en paraules que no siguin abstractes. Deixar-lo entrar dins un poema, sense obligar-lo prèviament a posar-se un vestit de noces, és convidar l'anihilament poètic, car aquest ogre escamparà un estigma de buidor damunt tot el que toqui".

Jules Laforgue

A *La Nouvelle Revue Française* (gener de 1925), Marcel Arland comenta així l'obra d'aquest poeta:

"...Laforgue es lliurà perpètuament a la recerca de l'absolut; és dels que no han abdicat mai. Es creia perseguir la felicitat, quan potser era, sobretot, un desig de sofrença allò que el menava; i aquesta felicitat la hi hauria donada un xic més de simplicitat que no tingué, o, si més no, li hauria dat aquella tranquil·la desesperança que gairebé s'uneix amb la felicitat.

Però, de simplicitat, no en trobo ni en el seu caràcter, ni en la seva vida, ni en les seves obres. Algú em dirà que la seva retòrica, les seves ganyotes, els seus somriures molls formaven la màscara del seu pudor. Però sempre, d'una banda o altra, ens faïsonem la màscara a semblança nostra. I, verament, un pudor que s'escampa durant set anys en declamacions ploraneres i en asmàtics jocs d'esperit, prefereixo anomenar-lo amb un altre nom.

I com sia que, en un escriptor, els defectes de l'ànima es revelen també en la forma, aquest és un dels escriptors més detestables d'un segle que no n'està pas mancat. Empeny la impuresa fins al talent; però deixa als altres la cura de lloar aquest talent. Cau en totes les falses elegàncies que foren de moda, i que encara no han deixat d'ésser-ho en absolut. Més encara que els Goncourt, té la preocupació de *l'écriture artiste*. Ha prestat a la llengua francesa execrables serveis.

Molts joves en parlen avui amb admiració. Es que resulta més fàcil d'admirar els defectes que les qualitats. Es, també, que aquests joves troben en ell un estat d'esperit semblant al llur. Em reca, però, que l'angoixa que caracteritza aquest estat d'esperit vagi, en Laforgue, mesclada amb tantes impureses".

El teatre poètic

REFERINT-NOS a la interessant polèmica sostinguda no fa gaire entre Josep Pla i Josep M.ª de Sagarra sobre els conceptes de teatre modern i teatre poètic, ens sembla oportú de recordar el criteri del gran poeta i dramaturg irlandès W. B. Yeats sobre els punts

de contacte entre la poesia lírica i el drama. Heus ací com comença el prefaci que posà al seu llibre *Plays for an Irish Theatre*:

“En el drama poètic alguns creuen que existeix una antítesi entre el drama i la poesia lírica, car la poesia lírica, per molt que us commogui llegida en un llibre, no pot, segons creuen aquests crítics, sinó entorpir l'acció dramàtica. No obstant, si reculem d'alguns segles i ens endinsem als grans períodes del drama, veiem que el *caràcter* va minvant i algun cop àdhuc arriba a desaparèixer, i, en canvi, trobem molt de sentiment líric, i de vegades una mesura lírica penetra el diàleg, una mesura amb música adient, o bé aquella més complicada del sonet. Tot d'una ens sorprèn d'observar que el *caràcter* només es troba present d'una manera contínua en la comèdia, i que existeixen moltes tragèdies, les de Corneille, les de Racine, les de Grècia i Roma, on li prenen el lloc les passions i els estímuls morals, un personatge essent gelós, l'altre ple d'amor, de penediment, d'orgull o d'ira. En els escriptors de tragicomèdia (i Shakespeare és sempre un escriptor de tragicomèdia) hi ha, certament, *caràcter*, però ens adonem que es defineix en els moments de la comèdia, en l'alegria de Hamlet, per exemple; mentre que en els grans moments, quan Timó parla de la seva tomba, quan Hamlet crida a Horatio: “Allunya't una estona de la felicitat”, quan Antoni diu: “De molts milers de besos el pobre bes darrer”, tot és lirisme, passió pura, “la integritat del foc”. I el *caràcter* assoleix una definició completa en aquells personatges que són com làmpares sense flama, siguin quines siguin les circumstàncies i el desplegament gradual de l'acció, com succeeix amb Fals-taff, qui no té cap objectiu apassionat a complir, o amb Enric V, la poesia del qual, no essent mai agombolada d'escalf líric, resulta una mena d'oratória; i quan ve el moment àlgid de l'ensomni tràgic no diem pas: “Que ben realitzat, aquest personatge! Prou el coneixeria si el trobés pel carrer”, car ens cerquem sempre nosaltres mateixos a l'escena, i, si es tractés d'una tragèdia amorosa, reviuríem, potser, alguna lleialtat de la nostra joventut, i eixiríem del teatre amb els ulls enfosquits, recordant alguna amor antiga.

Penso que fou assistint a una representació de *Les Fourberies de Scapin*, a Dublin, i observant com aquesta obra era mancada de passió, quan vaig adonar-me — cosa que hauria d'haver-me estat palesa d'ençà que vaig escriure la meua primera ratlla — que la tragèdia ha d'ésser sempre l'anul·lació i l'esfondrament de les cledes que separen l'home de l'home, i que la comèdia es mou sempre dins d'aquestes cledes. Però no estava cert d'aquesta impressió (un hom sempre dubta quan només coneix el seu propi testimoni);

fins que algú va parlar-me d'una certa lletra de Congreve. En aquesta lletra descriu les expressions externes i superficials de l'*humour*, damunt les quals és fundada la farsa; i defineix després l'*humour* en sí, fonament de la comèdia, com "una manera singular i inevitable de representar quelcom de peculiar només a un sol home, per la qual el seu llenguatge i les seves accions el distingeixen de tots els altres".

Paul Valéry, traduït a l'anglès

The *Times Literary Supplement* (15 gener 1925), fa uns comentaris a la poesia de Valéry, amb motiu d'haver-se publicat una traducció de *Le Serpent*, signada per Mark Wardle, a les edicions del *Criterion*, amb una introducció de T. S. Eliot. "No caldria — diu — fer precedir una apreciació de *Le Serpent* amb l'afirmació que M. Paul Valéry és el més significatiu dels poetes francesos vivents. No obstant, si entre els que no discutirien el dret a aquest títol, hi ha algú que es plauria a acollir l'evidència crítica de la seva justesa, faria bé de llegir la breu introducció que Mr. Eliot posa al poema. La crítica de Mr. Eliot, marcada tan sovint de preferències artificioses i altament personals, coincideix aquí molt obertament amb el veredict de la crítica francesa moderna. El que Valéry representa, diu, és "la reintegració del moviment simbolista en la gran tradició" de la poesia francesa. No cal aprofundir aquesta afirmació; realment, esdevé òbvia tot just feta. Però potser és essencial afegir, com tenen cura de fer-ho, tant Mr. Albert Thibaudet (que fa poc més d'un any va publicar un agut estudi crític sobre Valéry) com Mr. Eliot, que aquesta significació no implica cap mancança d'originalitat en el poeta. Adhuc arribaríem a afirmar que la mateixa reintegració que ha fet Mr. Valéry és una prova suficient del caràcter intensament personal de la seva visió poètica".

Amistat de poetes

SOTA aquest títol es pot llegir en el darrer número de *La Renaissance artistique, politique, littéraire* un article sobre una de les amistats de Paul Verlaine, del qual extractem els paràgrafs que segueixen:

"Aquests darrers dies els *Amics de Verlaine* festegen la recordança del poeta de *Sagesse*, justament quan Emile Blémont, vell de més de vuitanta cinc anys, donava a la llum el seu recull *Gloires de France*, que sembla ésser el seu testament cívic i literari.

Podriem admirar ambdós poetes, l'un prop de l'altre en aquell *Coin de table* de Fantin-Latour que Blémont oferí al Museu del Louvre l'any 1920. Hi és figurat un grup de poetes després de dinar. Verlaine en primer terme. Per aquell temps s'era alliberat del jou parnassià publicant *Les Fêtes galantes* i *La Bonne Chanson*. Vora d'ell Arthur Rimbaud mostrava el seu rostre oratjós. A tot volt, Pere Eléazar, Jean Aicard, Léon Valade, Ernest d'Hervilly, autor de *La Lanterne aux Verres de Couleurs*, i Camille Pelletan completen la petita reunió. Emile Blémont, que es veu també al bell centre de la pintura, havia publicat ja *Contes et Fées* en 1866. Obra del tot jovençana: un adolescent, impressionat pels seus records sentimentals, romàntics i somniosos, hi esplaiava el més secret i recòndit de les seves inquietuds i els seus entusiasmes. Més tard els *Poèmes d'Italie* ens revelen un parnassià sensibilitzat i amarat d'un infrangible optimisme.

La pintura de què parlem fou feta pels volts de 1872. Però l'amistat de Verlaine i Blémont era antiga de molts més anys. El *pauvre Lélian* havia romàs en la seva col·locació a l'Hôtel-de-Ville durant els temps de la Commune. Són bastant coneguts els tribulls i angoixes que aquest fet procurà a Verlaine. Blémont fou un dels seus pocs però ardents defensors. Blémont visitava sovint Verlaine en el pis, tan modest, que aquest ocupava amb la seva mare al Quai des Tournelles, en el recó que fa el carrer Cardinal-Lemoine. Des de Londres, on ocupava Verlaine una cambra conjuntament amb Vermesch a Howland Street, escrivia sovint a Blémont, i fou per aquell temps que li dedicà el poema amb què comença *Sagesse*: "*Oh mon Dieu, vous m'avez blessé d'amour*".

Setze anys més tard, Verlaine dedicava també en les seves *Dédi-*

coces un sonet de "fière reconnaissance", com ell deia, a Blémont. Heus-en aquí els tercets:

*L'heure était tentatrice et plusieurs d'entre ceux
Qui m'aimaient en dépit de Prud'homme complice
Tournèrent carrément, furent de mon supplice.
Ou se turent, la peur les trouvant paresseux;
Mais vous, du premier jour, vous fûtes simple, brave,
Fidèle, et dans un cœur bien fait, cela se grave.*

Fidelitat mútua, que a través de tots els esdeveniments, no fou mai desmentida".

La poesia russa

MAURICE Baring ha publicat una excel·lent antologia de poemes russos, traduïts a l'anglès. És *The Oxford Book of Russian Verse*, (Oxford: Clarendon Press. London: Milford). El suplement literari del *Times* (29 gener 1925) comenta així el pròleg del compilador: "És impossible, naturalment, donar en trenta pàgines quelcom que s'assembli a una història de la poesia russa, i Mr. Baring ni s'ho ha proposat. Ens ofereix una sèrie de siluetes, una galeria de retrats, dibuixats delicadament amb mà segura. Per damunt de tota altra, s'enlaira la figura de Púixkin, el gran magicià. Durant aquests últims vint-i-cinc anys el culte de Púixkin a Rússia ha augmentat considerablement. Ni la mateixa Revolució pogué aturar-lo: hom diu que Lenin declarà que Púixkin era el seu poeta predilecte. Però molt pocs, àdhuc d'entre els puixkinistes més cultes de Rússia, aprecien amb tanta finor l'encís del vers d'aquest poeta ni l'interpreten amb tanta gràcia com Mr. Baring. I és molt justa la seva admiració, car, sense Púixkin, resulta impossible comprendre la poesia russa; resulta impossible estimar la poesia russa sense estimar Púixkin. I com sia que la raó freda i l'erudició mai no poden arribar al cor de la bellesa, no essent Mr. Baring cap erudit, sinó un poeta, el seu assaig sobre la poesia russa és, naturalment, una cosa molt diferent d'un catàleg feixuc o d'una simple guia; és la història, deliciosament contada, dels moments feliços que ha passat estudiant la poesia russa. Hi mostra,

certament, una sensibilitat notable davant la bellesa que conté l'obra de cada poeta, sigui un gran poeta o un poeta menor.

Alguns dels seus judicis poden ésser discutits; i Mr. Baring ofereix més blanc a la crítica quan, abandonant momentàniament la valoració personal en la qual excel·leix, fa concessions als historiadors literaris ortodoxos, i procura aplegar en escoles alguns dels poetes comentats. Per què, per exemple, enclou poetes russos tan diferents dins el grup parnassià? L'escola parnassiana francesa tingué a Rússia molt poca influència, i a França mateix aquest terme és singularment vague i elàstic. El romanticisme, com a indicació de certs mètodes i tendències literàries, té un sentit més clar; però àdhuc el romanticisme és interpretat de bell nou per cada nova generació. Mr. Baring considera Lermontov com un romàntic, i Nekrasov com un realista que "canta la vida camperola sense cap mena d'idealització". En realitat, Lermontov és molt més directe i realista que Nekrasov, àdhuc en la seva expressió de sentiments, sense parlar de les seves descripcions de la naturalesa. Hom pot, per exemple, endur-se'n un llibre de Lermontov al Càucàs com a guia, i trobar un doble encís en la rica música del vers i en les descripcions meravellosament exactes de les valls, les muntanyes i els rius. Contràriament, els poemes camperols de Nekrasov, als quals va deure's, en gran part, la creixença del moviment anomenat *narodnitxestvo*, amb la idealització del mujik i de les seves virtuts, són, en conjunt, excessivament sentimentals per ésser bons poemes. I això no vol pas dir que Nekrasov no hagi escrit alguns admirables versos d'una valor permanent.

Mr. Baring fa observacions suggestives sobre la semblança de la poesia russa amb la grega, per "la manca d'ornament, la bellesa d'estructura, l'expressió directa i plena de simplicitat." No es tracta d'escoles ni d'influències. Assenyala, només, el parallelisme. Hom pot especular, si li plau, sobre els múltiples efectes d'aquelles influències gregues que es van difondre Rússia endins durant diverses centúries, però això fóra allunyar-se del tema central, o sia, l'essència de la poesia russa. Mr. Baring no intenta explicar per quins motius la poesia russa s'assembla a la grega. Indica, simplement, el fet. És un fet convincent i il·lustrador. Però, què és, realment, grec: Apolló o Dionisius? I l'esperit inquiet i escrutador de Rússia, amic dels extrems i del contrast, és, realment, semblant a l'esperit de Grècia?

Per bé que hom pugui discutir algunes opinions de Mr. Baring el fet important és que parla de la poesia d'una nació estrangera, d'una poesia inaccessible a la majoria dels seus compatricis, amb una íntima comprensió, comunicant el sentit de la seva bellesa. Ha obert el cor a la poesia russa; per a ell és una font de plaer, una festa

espiritual. I això explica, probablement, el fet que a penes hi ha poemes dolents en la seva antologia. És cert que hi manquen alguns noms importants, i que hi hauria d'haver inclòs altres poemes. Batiuxkov, el Príncep Viazemski i Delvig — considerables poetes del període puixkinià — no es troben en aquest volum. S'hi consagra un gran espai, amb justícia, a Krilov, el satíric i fabulista, però hi manquen algunes de les seves faules més originals i més peculiarment russes. Cal observar també que no és del tot gentil acusar Krilov d'incurós, com ho fa més d'un cop Mr. Baring en el seu pròleg. Krilov era, certament, un home donat a l'indolència, però diu molt en favor d'ell el fet que, després de mort, hom descobrí entre els seus papers més de quaranta variants d'algunes de les seves faules. I, encara, per esmentar un altre punt sense importància, cal dir que Mr. Baring va un xic massa enllà quan afirma que en els versos de Púixkin no hi ha cap sentiment de la natura. "La natura en la poesia de Púixkin — diu — és més o menys convencional." En realitat, el sentiment de la natura penetra els poemes llargs de Púixkin i les seves produccions líriques, i s'hi expressa, no inoportunament i elaboradament, sinó amb una insinuació, una línia, un tomb de frase que evoquen l'aroma mateixa de la rosa i el to exacte de la neu".

NOTES EDITORIALS

Pòximament es posarà a la venda el llibre de poemes de C. Fages de Climent: *Tamarius i roses*, primer volum de les edicions de la REVISTA DE POESIA.

* * *

Dins les mateixes edicions hom prepara la publicació de les *Sàtires de Guerau de Liost i de Xavier Nogués*, on s'agermanarà un dels aspectes més originals de l'obra del poeta amb l'ironia incomparable del seu il·lustrador.

* * *

En Josep Carner ha promès revisar el text d'*Els fruits saborosos*, amb mires a l'edició d'homenatge que preparen els Amics de la Poesia.

AQUEST NÚMERO HA PASSAT PER LA CENSURA MILITAR
